¶ Roberti Whittintoni Lichfeldiẽſis grā-maticesmagiſtri ⁊ pꝛothouatis Anglie in floꝛentiſſima Oxonienſi achademia laurea ti de octo partibus oꝛationis.

¶ Roberti whittintoni diſtichon.

Grammatice fautrix reliquas dat adire ſoꝛoꝛes.
  Pegaſidum pulſes hac ſine ſero foꝛes.

¶ Facūdiſſimi remacli floꝛenatis hexaſtichō.

Gramaticen quiſquis magnam aſpernaris auenam.
  Nec cupis e tanto gramine pꝛincipium.
Lege itidem parili reliquas poſtpone ſoꝛoꝛes.
  Quas tibi muemoſines ſancta pꝛopago dedit.
Pꝛima trahit partus pꝛimoꝛdia diua loquendi.
  Ad ſociaſq; huius ianua pꝛima patet.

De octo partibus orationis.

GRammatica sciētia est cōgrue loqui recteqꝫ scribere docens vsu ratione autoritateqꝫ comitans.

¶ Grammatica dicitur a gramma grece quod latine dicitur littera: et yca quasi scientia de litteris.

¶ Grāmatice partes sunt quatuor. Littera/syllaba/dictio ⁊ oratio. Cuius sensus sic accipiēdus est/ꝙ prima pars grammatice sit de lr̄a/secunda de syllaba/tertia de dictione/quarta de oratione.

¶ Littera est minima pars vocis cōposite ex litteris que scribi potest indiuidua

¶ Vox est aer ictus ad vocalem arteriam auribus accidens.

Vox dicitur a boo/as. mutata b/in v/⁊ vltima o/in x//versa.

Vox est duplex articulata et inarticulata.

Vox articulata est que ab aliquo mētis sensu proficiscitur: vt petrus gemitus.

Vox inarticulata est que a nullo mentis sensu proficiscitur: vt sonitus coax.

Vox articulata est duplex. litterata ⁊ illiterata.

Litterata vox ⁊ articulata est illa q̄ ab aliquo mētis sensu ꝓfecta scribi pōt: vt petrus. Illiterata vox ⁊ articulata est illa que ab aliquo mētis sensu profecta scribi non potest: vt gemitus.

¶ Vox inarticulata similiter est duplex. Litterata et illiterata.

¶ Litterata vox ⁊ inarticulata est illa que a nullo mētis affectu ꝓfecta scribi potest vt coax/cra.

¶ Illitterata vox ⁊ inarticulata est illa que a nullo mentis affectu profecta scribi non potest: vt tumultus.

Litterata dr̄ a litura vel a legendo quasi legitera: qꝛ legendi iter prebet.

¶ Litteris accidunt tria. Nomē quo appellātur. Figura qua depinguntur. Potestas qua valent.

¶ Littere in hoc distant ab elemētis ꝙ elementa proprie sunt ipse lr̄arū pronunciationes/littere vero figure sed confunduntur.

¶ Lr̄e sunt in alphabeto due ⁊ viginti/a/b/c/d/e/f/g/h/i/k/l/m/n/o/p/q/r/s/t/v/x/y/z. Ex his quinqꝫ sūt vocales/a/e/i/o/⁊ u/. Vocales ideo dicte: qꝛ plenā per se vocem faciūt: y/vocalis greca est ⁊ in grecis (nō aūt latinis) scribit̄ dictionib⁹: vt tytyrus. Ceteras cōsonātes appellamus: quasi cū vocalibus sonātes. Sunt aūt sedecim/b/c/d/f/g/k/l/m/n/p/q/r/s/t/x. h/nō est littera sed aspirationis nota.

¶ Consonantes diuiduntur in mutas et semiuocales.

¶ Mute sunt nouem/b/c/d/f/g/k/p/q/t.

Mute aūt ideo dicte: qꝛ respectu aliarum litterarū parum sonant.

Semiuocales sunt septem/l/m/n/r/s/x/z.

Ideo dicte semiuocales: qꝛ plenam vocem non habent.

Ex his due sunt liquide l/et/r/aliqn̄ eiā m/n/⁊ s/. Quas ideo liquidas appellam⁹/ qꝛ post mutas posite faciūt precedentē syllabā breuem esse cōmunē: vt pharetra media longa: et pharetra media breui.

¶ Diphtongus est cōglutinatio duarū vocaliū vim suā seruantiū in eadē syllaba Diphtōgi sunt quinqꝫ ae/oe/au/⁊ eu/⁊ ei. Harū due scribūtur ⁊ nō proferūtur ae et oe. au/eu/et ei. scribūtur ⁊ proferunt̄: vt audio/euge/⁊ hei. Virg. Hei michi q̄lis eram. ¶ Syll'a est vox litteralis q̄ sub vno accētu ⁊ vno spū indistanter ꝓfertur.

¶ Accidunt syllabe quatuor. Tenor/spiritus/tempus/et nūerus litterarum.

¶ Tenores. i. accentus sunt tres. Acutus grauis et circumflexus.

¶ Spiritus duo sunt: asper et leuis.

¶ Tempora tria. Breue/longum/⁊ commune.

¶ Numerus: qꝛ syllaba constare potest ab vna ad sex litteras: vt a/ab/abs/stra/trans/stirps.

¶ Dictio est minima pars dictiōis constructe. i. in ordine posite/pars autē quātum ad totum intellectum.

¶ Oratio est ordinatio dictionū cōgruā perfectamqꝫ sententiam demonstrans.

¶ Oratio est duplex. Grāmatica q̄ constat ex nomine et verbo. Et rhetorica que cōstat ex sex partibus: hoc est exordio/narratione/diuisione/confirmatiōe/confutatione et conclusione.

De nominibus.

Pars orationis est vox indicās mētis ↄceptum.

¶ Partes oratiōis sunt octo. Nomē/ pnomē/ verbū/ participiū/ aduerbiū/ coniūctio/ prepositio ⁊ interiectio. Ex his octo quatuor partes declinātur Nomen pronomen et participium cum casu/ verbū per tēpora et modos Relique sunt indeclinabiles.

¶ Nomen est pars orationis cū casum corpus aut rem proprie cōmuniter ve significans.

¶ Nomen dicitur quasi notamen ꝙ hoc notemus vniuscuiusqȝ qualitatem.

¶ Nomen est triplex. Substantiuum/ adiectiuum/ ⁊ relatiuum.

Substantiuū est quod in oratione per se subsistere potest: ⁊ vnico vel duobꝰ articulis ad summum inflectitur: vt hic magister/ hic et hec sacerdos.

¶ Substātiuū est duplex. Proprium ⁊ appellatiuum.

Propriū est quod rē singularē ⁊ nō cōmunē significat: vt petrus/ roma/ tybris.

Propriū nomē est quadruplex. Pronomen/ nomen/ cognomen/ ⁊ agnomen.

¶ Pronomen est quo vsi sunt Romani ⁊ Sabini reuerentie vel amicitie causa: vt Quintus/ Aulus/ Titus.

Nomen pronomen est qꝺ primo alicui rei inditur: vt andreas.

Cognomen est cognationis nomen: vt Scipio.

¶ Agnomen est quod alicui ab euētu imponitur: vt Romanus/ Affricanus.

¶ Nomē proprie propriū natura sua caret plurali: vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter.

¶ Quatuor tn̄ modis propria nomia pluraliter declinari possunt. Primo modo causa euētus: vt qn̄ euenit plures eodē noie appellari: vt duo fuerūt Plinij maior et minor. Secūdo partitionis gratia: vt Galliarū altera superior/ altera citerior Tertio autorū vsu. Marcialis eni scripsit. Sūt mecenates/ sunt flacci/ suntqȝ marones. Quarto opiniōis causa: vt in illo virgiliano. Quid tantum oceano properant se tingere soles. Opinionē vulgi imitatus est qui vnoquoqȝ die nouum solē oriri opinabantur.

Propria plurali quandoqȝ petunt variari
Euentus causa vel cum partitio detur
Usus et autorum vel opinio cum varietur.

¶ Appellatiuū est cuiꝰ significatū naturaliter cōe ē multoꝝ: vt homo/ leo/ arbor.

¶ Appellatiuū est multiplex. Corporale quod corpus significat: vt homo/ lapis. Incorporale quod corpus non significat: vt anima virtus.

¶ Omonimum. id est equiuocum est quod non significatione sed voce conuenit: vt canis cancer.

¶ Sinonimū est qꝺ nō voce sed significatione conuenit: vt ensis/ mucro/ gladius.

¶ Ad aliqd dictū est cuiꝰ significatū ad aliqd dependet: vt dn̄s/ seruꝰ/ pater/ filiꝰ.

¶ Nomen quasi ad aliqd dictū partim significat dependentiam: sed tn̄ posito eo non ponitur illud ad quod dependet: vt nox dies. dexter sinister.

Gentile est quod gentem significat: vt grecus/ italus.

¶ Patriū est quod a patria sumitur: vt romanus romana.

Interrogatiuū est quod interrogatione profertur: vt quis.

Infinitū est quod incertum significat: vt quisquis/ quicunqȝ.

¶ Collectiuū est quod in singulari multitudinem significat: vt populus.

Diminutiuū seu distributiuū est qꝺ a duobꝰ vel pluribus ad singulos relationem habet: vt vterqȝ/ alter/ alteruter/ quisquis/ omnia/ singuli.

¶ Partitiuū est qꝺ partitionē significat: vt quidam/ vllus/ aliquis.

Generale est quod in diuersas species diuidi potest: vt animal arbor.

¶ Speciale est qꝺ altera pars diuisionis a genere est: vt equus/ laurus/ pirus.

Factitiū est qꝺ a sonorū proprietate factū est: vt turtur/ grus/ tintinabulum.

¶ Absolutum est quod per se intelligi potest: vt deus/ ratio.

Temporale est quod tempus significat: vt mensis annus.

¶ Locale est quod locum vel spacium significat: vt propinquus/ longinquus.

¶ Greculum est qd totū grece est declinationis: vt pan' panos/calipso calipsus.
¶ Latinulum est qd totum in latinā regulam cōuersum est: vt pollux pollucis.
¶ Notum: quod in greca latinaqꝫ forma est: vt achilles.
¶ Numerale est qd numerum significat: vt vnus/duo.
¶ Numerale est quintuplex. Cardinale/ordinale/dispartitiuū/pōderale/ꝛ multiplicatiuum.
¶ Nomē nūerale cardinale est qd solū nūerū sigt: vt vn⁹/duo/tres/decē/octodecī duo de viginti/decē ꝛ octo/nouēdecī/vn̄ viginti: vel decē ꝛ nouē/viginti/centum mille/duo millia/tria millia: ꝛ referūtur ꝑ quot: vt habeo decē talēta quot tu.
¶ Numerale ordinale est qd preter nūerū sigt etiā ordinē: vt prim⁹/secūdus/tertius/vigesimus/vel vicesimus/trigesimus/vel tricesimus/cētesim⁹/millesimus ꝛ similia: ꝛ referunt per quotus: vt sum primus in classe mea: quotus tu in tua.
¶ Nūerale dispartitiuū est qd preter numerū sigt etiā partitionē seu diuisionem vt singuli/bini/terni/quaterni/quini/vicini/cēteni/milleni. Et referūtur ꝑ quoteni: vt per vrbem terni insistimus quoteni vos.
¶ Ista noīa dispartitiua (vt vult priscianus) solū pluraliter declināntur: vt in plurali nominatiuo singuli/e/a. quoteni/e/a.
¶ Ponitur interdum bina ꝑ duo/terna ꝑ tria. ꝛc. quotiensciqꝫ substātiua quib⁹ signātur declinātur tantū in plī: vt binas/ternas/denas lr̄as: nam duas/tres/decem non licet dicere poete: tn̄ cū alijs substātiuis vsurpant. Uirgilius. Bina manu lato crispās hastilia ferro. Excipitur secūdum Uallā pondo: nā habem⁹ dicere duo pondo: et millia pondo argenti.
¶ Nūerale ponderale est qd preter nūerū sigt etiā quātitatē ponderis vel mensure: vt simplus/duplus/quadruplus/vigecuplus/cētuplus/millecuplus. Et referuntur per quotuplus: vt egyptus reddit triticum centuplū quotuplum nō reddit italia.
¶ Numerale multiplicatiuū siue diuisum forme est quod preter numerū multiplicationē forme sigt: vt simplex/duplex/triplex/quadruplex/nonuplex/decuplex vigecuplex/centuplex/ꝛ millecuplex: referunt per quotuplex: vt habeo vestē triplicem quotuplicem tu non habes.
¶ Hec noīa diuisiua forme ponūtur aliquādo pro primitiuis ꝛ ꝓprie qn̄ iūgūtur proprijs nominibus plurali carentibus: vt triplex fumus domo egreditur.
¶ Ea noīa dicūtur numeralia quibus vtimur in nūerando: vt vnus/duo/tres/singuli/bini/terni. ꝛ nūeralia aduerbia: vt semel/bis/ter/quater: atqꝫ alia huiusmodi in qbus notandū est ꝙ in compositis citra viginti si copula intercesserit maior nūerus semꝑ precedet: vt decē ꝛ septē decē et octo. Si aūt ꝛ nulla intercedat copula minor nūer⁹ sꝑ precedet: vt septēdecim/octodecim. Supra viginti aūt vsqꝫ ad centū vt maximus est quisqꝫ nūerus ita in primo loco ponetur: vt viginti vn⁹ viginti duo/viginti tres. Sed si copula intercedat is nūerus preponetur qui minor est vt vn⁹ et viginti/duo ꝛ viginti. ꝛc. vt Cicero. Plato vno ꝛ octogesimo anno scribēs est mortuus. Item Leontinus gorgias centū et septem compleuit annos ex quibus Ciceronis verbis manifeste colligitur ante centum preponi nūerum minorē post centū vero postponi. Eodem modo loquimur supra viginti milia vsqꝫ ad centū milia: vt milites nostri sex: et viginti milia erant vel milites nostri erant viginti sed milia ad milites nostri erāt vicies sexies mile vel militū nobis erāt viginti sex milia. Etenim hec nomina dum copula carēt composita vidētur: vt vndecim/duodecim/septēdecim/viginti vnus/viginti duo ꝛ similia quem admodum illa vnde viginti quasi vno dempto de viginti et significat decē ꝛ nouem.
¶ Sunt preterea nūeralia: vnarius/binari⁹/ternarius/vicenarius ꝛ similia que denotant nō multiplicationem sui sed numerum aliarum rerum que nō nominātur: vt lapis cētenarius non ꝙ centuplus sit sed centū librarū/homo centenarius non ꝙ sit centum geminus sed quia habet centum annos.
¶ Alia sunt q̄ significāt numerum annoꝝ: vt biennis/triennis/quadriennis/quinquennis/sexēnis/septennis/octennis/nouennis/decennis ꝛ vt quidam volūt addūtur his vniennis/vndecennis et duodecennis.
¶ Reliqua ꝑ quorūdā iudicio non sunt in vsu et referuntur per quotennis non sum decennis quotennis tu. A predictis fiunt substantiua/biennium/triennium/

quadriennium/quinquennium/sexenniū/septēniū/octenniū/nouēnium/decēnium. Similiter dicimus bimus trimus/quadrimus. Itē anniculus/bimulus/trimulus quadrimulus. Queadmodū dicēdū est de noibus ita dicēdū est de aduerbijs vt semel bis/ter/quater/quinquies/sexies. &c. vigeties/trigeties/quadrigeties/quinquageties/sexageties/septuageties/octoageties/nonageties: pro quibus dicimus vicies tricies/quadragies/quinquagies/sexagies/septuagies/octuagies/nonagies/centies/ducēties/millies et refertur per quotiens: vt ter legi virgilium quotiēs tu.

¶ Adiectiuū est qd per se subsistere nō potest nisi positū in neutro genere substātiuato et per tres voces seu articulos variatur: vt bonus/bona/bonum. hic et hec et hoc felix.

¶ Adiectiuorum tres sunt species alia sunt pura declinatiōe constructione et significatione: vt albus/alba/album. hic hec hoc felix.

¶ Alia sunt adiectiua significatiōe et substantiua declinatione et cōstructione: vt patet in his versibus.

Degener et pauper diues sospes locuples pos
Impos hebes compos teres inquies atque superstes
Uber dis ales iungas his a pede nata.

¶ Alia sunt adiectiua declinatione et substantiua significatione et constructione: vt partitiua distributiua interrogatiua et infinita partitiue posita que aliter sumpta sic adherent substantiuis: vt quis homo/quis hoim: quidā ciuis/quidam ciuium.

¶ Itē adiectiuorum quedam sunt qualitatiua quedem quantatiua.

Qualitatiuū est quod qualitatem significat: vt bonus malus.

Quantitatiuū est qd quantitatem significat: vt magnus longus.

¶ Adiectiuorum que significāt quātitatē alia significāt quantitatem cōtinuam: vt magnus lōgus. &c. alia discretam. Ex his que significant quantitatē discretā alia significat quantitatē discretam, absolutā: vt vnus/duo/tres/: vnarius/biennis. &c. Alia significāt quātitatem discretam ordinalem: vt primus/secūdus. &c. Alia significāt quātitatē discretā distributiuā vel dispartitiuā vt bini terni. Alia significant quantitatē discretā ponderalē: vt simplus/duplus. &c. Alia significant quātitatē discretam multiplicatiuam forme: vt simplex/duplex. &c.

¶ Relatiuum est quod rem ante dictam refert.

Relatiuū est duplex substantie et accidentis.

Relatiuū substantie est quod antecedens substantiuū refert.

Sunt aūt relatiua substantie tredecim vt patet in his versibus.

Qui que quod suus ipse sui sic alteris idem
Ille alius reliquus simul ambo cetera vterque.

¶ Relatiuum substantie est duplex identitatis et diuersitatis.

Relatiuū substantie identitatis est illud qd idem cū suo refert antecedente.

Sunt aūt relatiua substātie identitatis nouem: qui/que/quod/is/suus/ipse/sui/ille/idem/ambo/et vterque.

¶ Relatiuū substātie idētitatis est duplex. Reciprocum et non reciprocum.

Reciprocū relatiuū est qd in se sui significationē reflectit: vt Cato defendit se.

¶ Sunt autem relatiua reciproca duo sui et suus.

¶ Non reciprocū relatiuū est qd in se sui significationē non reflectit: vt Cato defendit illum.

¶ Sunt aūt non reciproca relatiua quinque: qui/que/quod/is/ipse/ille/et idem.

¶ Relatiuū substātie diuersitatis est illud qd diuersa a suo refert antecedēte: vt alius legit doctorum alius scribit.

¶ Sunt aūt relatiua substantie diuersitatis quatuor: alius/alter/reliquus. &c.

¶ Relatiuū accidentis est illud qd antecedēs adiectiuū refert: vt ego sum albus qualis es tu. Sunt aūt relatiua accidentis decē vt patet in his versibus.

Quot qualis quātus quotuplex quotus atque quoteni
Et quotuplus cuius cuias his coniuge quotennis.

¶Qualis est relatiuū accidētis qualitatiuū qꝛ qualitatē significat cui respōdēt noīa adiectiua eandem qualitatem signtīa: vt iustus qualis cesar. Ad hanc speciem reducitur cuiusmodi.

¶Quantus est relatiuū quantitatiuū qꝛ quantitatē significat: cui respōdēt noīa adiectiua eandem quātitatē significātia: vt sum longus quantus tu.

¶Quot est relatiuū nūerale absolum: qꝛ quantitatem discretem numeralē absolutam significat: cui respondent noīa numeralia cardinalia: vt natus sum annos sedecim quot tu.

¶Quotus est relatiuū ordinale qꝛ quantitatē discretā ordinalē signt: cui respondent noīa ordinalia: vt primus sum in classe mea quotus tu in tua.

¶Quotē est relatiuū diuisiuū siue dispartitiuū qꝛ quantitatē in pares numeros diuisam significat: cui respondent nomina diuisiua siue dispartitiua: vt imus bini quotem vos.

¶Quotennis est relatiuū annale: qꝛ quantitatē discretam annorū significat: cui respōdent noīa numeralia vel ex numeralibus ⁊ anno composita: vt sum decēnis vel decem annorum quotennis tu.

¶Quotuplus est relatiuū ponderale: qꝛ qualitatē discretā ponderis vel mēsure significat: cui respondent noīa ponderalia: vt egiptus reddit triticuꝫ centuplum quotuplum non reddit italia.

¶Quotuplex est relatiuū diuisiuū seu multiplicatiuū forme qꝛ diuisionē seu multiplicationē forme significat: cui respōdent noīa multiplicitatē significātia: vt habeo duplicem vestem quotuplicem tu non habes.

¶Cuius est relatiuū possessiuū qꝛ possessorē significat: cui respondēt noīa vel pronoīa possessiua vel gtūs ꝓpriorū ꝯ̄muis substantiuorum: vt hic eques est patritus vel patris cuius est frenum.

¶Cuias est relatiuū patriū seu gētile quia gentē vel patriā significat: cui respōdent nomina gentis seu patrie: vt sum anglicus cuias es tu.

¶Relatiua q̄ incipiunt a c/vel a q/tribus modis ponuntur. Relatiue: vt ego sum albus qualis es tu. noui cuiusmodi homo es: sum magnus quātus es tu/romanꝰ cuias es tu. Interrogatiue: vt qualis es tu? quātus es tu? quotū annū agis? quot nūmos habes? Infinite: vt nescio quātus sis/cuias sis/aut cuia filia sit hec puella

¶Relatiua q̄ incipiunt a t/tribus modis accipiuntur. Relatiua copula mediante vt ego sum magnus et tātus est plato. Habeo multos discipulos et tot habet socrates. Reditiue hoc est loco antecedētis: vt ego sum talis et tātus qualis ⁊ quātus est iste. Infinite qn̄ sequitur cōiunctio ꝙ vel vt: vt ego sum talis ⁊ tātus vt nō egeam opera tua. Ego cupeo talis esse vt videar felix. Hoc etiā modo sumuntur istiusmodi/eiusmodi/illiusmodi.

¶Reperiūtur alia relatiua gemiata vel assumētia sibi cūqꝫ: vt q̄tquot/quotcūqꝫ qualisqualis qualiscūqꝫ/quātusquātus quātuscūqꝫ/cuiascuias cuiascunqꝫ. Quis etiā geminaꝶ: vt quisq̄s: ⁊ q̄ assumit sibi cūqꝫ: vt quicunqꝫ: que propria posita vim hn̄t ipsiꝰ relatiui simul cū āncedēte distributiuo: vt q̄sq̄s vel quicūqꝫ legit discit. i. oīs qui legit discit. Ponūtur etiā aliqn̄ pro ipso relatiuo tm̄: vt deus oīa quecūqꝫ voluit fecit: pro que voluit. Et pro distributiuo: vt ego tm̄ diligo quecunqꝫ hoīem id est omnē hoīem. Ponūtur etiā infinite. Uirgilius. Quicq̄d erit superādum oīs fortuna ferenda est.

¶Dictiones geminate eque significant acsi assumerēt sibi cūqꝫ: vt q̄sqꝫ. i. quicūqꝫ vbiubi. i. vbicunqꝫ: vtut. i. vtcunqꝫ.

¶Itidē quedā aduerbia aliqn̄ sumūꝶ relatiue/interrogatiue/⁊ infinite. vt vbi vn̄ quo/qua/quū/qn̄/quorsum/quousqꝫ: de quibus exempla sunt facilima inuentu. Preterea istoꝝ antecedētia nonnūqꝫ sumūtur relatiue: vt fui apud forū ⁊ ibi sursum deorsum michi quesitus es. Sic etiam fit de reliquis.

¶Nomini accidunt sex species/genus numerus figura persona ⁊ casus.

¶Species est qua cognoscitur primitiuū a deriuatiuo.

¶Species est duplex: primitiua et deriuatiua. Species.

Primitiua species est cum dictio a nullo alio deriuatur: vt roma mons.

Deriuatiua est cum ab alio deriuatur: vt romanus montanus.

Ubi notandū est vt quotiens res v̄bi precedit rē nominis nomen deriuaꝶ a verbo: vt a scribo scriba: vbi aūt ediuerso fit v̄bū descēdit a noīe vt ab armis/mo/as.

De nominibus

¶ Deriuatiuorũ species sunt decem patronimicũ/possessiuũ/cõparatiuũ/superlatiuũ/diminutiuũ/verbale/participale/aduerbiale/paronimũ et denomiatiuũ.

¶ Patronimicũ est qđ significãter a patrũ deriuatur nominibus secũdũ grecam formã ꝛ sigt cũ gtõ pꝛimitiui filiũ vel nepotem: filiam vel neptem: vt Eacides filius vel nepos Eaci. Sed multa ab alĳs formãtur abusiue tñ vt infra dicetur.

¶ Possessiuũ est qđ cũ genitiuo pꝛincipali significat aliquid ex his que possidentur: vt regia domus. i. domus regis.

¶ Comparatiuũ est qđ cũ intellectu positiui vel cum aliquo participe sensus magis aduerbium significat: vt foꝛtioꝛ. i. magis foꝛtis.

¶ Superlatiuũ est quod a plures sui generis comparatiui supponitur oĩbus vel per se pꝛolatum intellectum habet positiui cum valde aduerbio.

¶ Diminutiuũ est qđ diminutionẽ sui pͥmitiui absolute demõstrat. vt rex/regulꝰ

¶ Uerbale est quod a verbo deriuatur: vt ab exulo exul.

¶ Participale est qđ a participio nascitur: vt lectus/lecti/lectio.

¶ Aduerbiale est qđ ab aduerbio deriuatur: vt cras/crastinus.

¶ Paronimũ est quod ab alio quodam trahitur ꝛ nichil de memoꝛatis supꝛa significat: vt ab equus eques.

¶ Denominatiuũ est qđ a pꝛimitiui voce non ab aliqua speciali significatione sic appellatur. Ita omnis dictio casualis a quacũqꝫ dictiõe deriuetur potest dici de nominatiuum.

Genus.

¶ Genus est vel videtur esse discretio sexus.

¶ Genera nominum sunt septem/masculinum/femininum/neutrum/commune duoꝛum/commune/trium/dubium/ꝛ epychenum.

¶ Masculinum est cui pꝛeponitur articulare hic: vt hic cesar.

¶ Femininum est cui pꝛeponitur articulare hec: vt hec iulia.

¶ Neutrum est cui pꝛeponitur articulare hoc: vt hoc animal.

¶ Cõmune duoꝝ est cui pꝛeponitur articularia copulata hic et hec: vt hic et hec homo. ¶ Cõmune trium generum est cui articularia pꝛeponũtur copulata hic et hec et hoc: vt hic ꝛ hec ꝛ hoc felix.

¶ Dubium vel incertũ genus est cui sub disiunctione pꝛeponũtur articularia hic vel hec: vt hic vel hec dies.

¶ Promiscuũ vel epychenũ genus est qđ sub vna voce ꝛ vno articulo cõpꝛehẽdit animata vtriusqꝫ sexus: vt hic passer hec aquila.

Numerus.

¶ Numerus est accidens dictionis quo fit discretio quantitatis.

¶ Numerus est duplex: singularis ꝛ pluralis.

¶ Singularis numerus est quantitas qua dictio vnitatem sigt: vt homo.

¶ Pluralis numerus est quantitas qua dictio multitudinem sigt: vt hoies.

Figura.

¶ Figura est dictionũ simplicium cõpositarũ vel decompositariũ discrimen.

¶ Figura est triplex simplex composita ꝛ decomposita.

¶ Simplex figura est cum dictio ab alio non componitur: vt animus.

Compositio.

¶ Cõposita est cũ dictio a duobꝰ vel pluribꝰ fiat: vt magnanimꝰ inexpugnabilis.

¶ Decõposita figura est dictio a cõposita dictione deriuetur: vt magnanimitas Nomina ꝛ relique partes oꝛationis cõponũtur quatuoꝛ modis. Pꝛimo modo ex duobus integris: vt suburbanus. Secũdo modo ex duobus coꝛruptis: vt efficax/municeps. Tertio modo ex integro ꝛ coꝛrupto: vt ineptus/insultus. Quarto mõ ex coꝛrupto ꝛ integro/vt nugigerulus. Aliqñ ex cõpluribꝰ: vt inexponabilis imperterritus. ¶ In cõpositis ex duobꝰ/rectis. ambo nti declinantur. vt hec respublica/gtõ huiꝰ reipublice. Alteruter aũt viginti vnꝰ/viginti duo/viginti tres ꝛ ꝑ opinione quoꝛundã etiã Leopardus scdm postremũ rectũ variãtur: vt alteruter tra/trũ/alterutrius/alterutri. viginti vnus/a/um. viginti vnius. ꝛc̃. In vsurpatione huiꝰ noĩs viginti vnus si substantiuũ pꝛecedat tũc debet pluraliter sumi: vt habeo denareos viginti vnũ: sin postponatur debet singulariter sumi: vt habeo viginti vnũ denariũ. Boetius in arithmetica: si septies tres addãtur in viginti vnũ numerũ cadũt nõ enĩ dixit in viginti vnum numeros. Itidem viginti vnus caret plurali numero qñ iungitur substantiuo carenti singulare.

¶ In compositis ex recto ꝛ obliquo rectus tãtũmodo variaꝫ: vt hic tribunus militum/huius tribuni militum.

¶ In cõpositis ex duobꝰ obliqͦs ãbo obliqui penitꝰ indeclinabiles sunt: vt hmõi.

¶ Persona est accidens quod de agentis qualitate loquitur.

De pronominibus.

¶ Persona est triplex. Prima/scda/ꝛ tertia.

Prima psona est q̃ de se loquitur/ꝛ duob⁹ pronoib⁹ accidit: ego ꝛ nos cū suis obliq̃s

Scda persona est illa ad quam dirigitur sermo: ꝛ duob⁹ pronoib⁹ accidit: tu ꝛ vos cū suis obliquis ꝛ vocatiuis casibus.

Tertia psona est illa de qua fit sermo: ꝛ accidit oib⁹ casualib⁹ preter ego nos tu ꝛ vos cū suis obliquis ꝛ vocatiuis casibus.

¶ Casus est variatio nois: vel aliarū dictionū p mutationē nouissime syllabe. Casus dr a cadēdo ꝙ quasi a recto cadere videat. Vñ rect⁹ abusiue dr casus ꝙ cadens a sua terminatione in alias facit obliquos casus.

¶ Casus noim sunt sex. Ntūs q̃ ꝛ rect⁹ dr/gtūs q̃ ꝛ patrius siue possessiu⁹/dtūs qui acq̃sitiu⁹/actūs q̃ ꝛ causatiu⁹/vctūs q̃ ꝛ salutatori⁹/abltūs q̃ ꝛ sextus dr.

¶ Ntūs siue rect⁹ est ꝙ rē nominat vbū vt plurimū precedēs. Gtūs siue possessiu⁹ est ꝙ ceteroꝝ casuū est generator ꝛ possessionē demōstrat: necnō ꝛ per eū possessiua et potronimica resoluūtur.

Dtūs est ꝙ aliqd dari vel acquiri significat.

Actūs est ꝙ aliqd causari et in causa esse ostendit.

Vocatiuus est ꝙ vocationē vel salutationē sigt.

Abltūs est ꝙ aliqd auferri demōstrat: hic quoq3 latin⁹ q̃ lingue latine proprius est.

¶ Quamq3 casus ab aliis sigtionibus noia sumere possunt a notiorib⁹ tn̄ ꝛ frequētiorib⁹ sumpserūt noia sua (teste Prisciano)

¶ Forma casualis est sextuplex. Monoptotū/diptotū/triptotū/tetraptotū/pentaptotum et hexaptotū.

Monoptotū est qd vnam vocē habet per oēs casus siue singulares siue plurales siue vtrusq3 numeri: vt sinapi/gūmi/cepe pōdo/cete/pedū/ꝛ litterarū noia: ꝛ nūc eorū noia a quatuor vsq3 ad centum.

Diptotū est qd duos varios casus in declinatione habet: vt fors forte/ tabi tabo/

Triptotū est qd tres: vt templū/pli/plo.

Tetraptotū qd quatuor: vt gener/ri/ro/rum.

Pētaptotū est qd q̃nq3: vt dn̄s/ni/no/nū/ne.

Hexaptotū est qd sex: vt totus/toti⁹/ti/tū/te/to.

PRonomen est pars orationis declinabilis q̃ pro noie posita personā significat.

Pronomē dr a pro ꝛ noie: qr p eo ponitur in oratione.

¶ Quindecim sunt pronoia. Ego/tu/sui/ille/ipe/iste/hic ꝛ is/me⁹/tu⁹/suus/noster vester/nostras/ꝛ vestras. Ex his tm̄ quatuor habēt vctōs casus: tu/meus/noster/ꝛ nostras.

Deficiunt quinto casu pronomina cuncta

Tu meus et noster cum nostras excipiuntur

¶ Pronoi accidūt sex. Species/gen⁹/nūer⁹/figura/psona/ꝛ casus.

Species est qua cognoscitur primitiuū a deriuatiuo.

Species pronoim est duplex. Primitiua et deriuatiua.

Primitiua pronoia sunt octo. Ego/tu/sui/ille ipe/iste/hic/ꝛ is.

Primitiuoꝝ species sunt tres. Demostratiua/relatiua/mō demōstratiua mō relatiua. Ego et tu sunt semp demōstratiua/sui semp relatiuū. Alia sunt modo demonstratiua modo relatiua.

¶ Deriuatiua seu possessiua pnoia sunt septē. Meus/tuus/suus/noster/vester/nostras ꝛ vestras: ꝛ sunt oia demōstratiua pter suus quod est semp relatiuū.

¶ Gn̄a pronoim sunt q̃nq3. Masculinū/femininū/neutrū/cōe duoꝝ/ꝛ cōe triū.

Masculinū est qd rem masculini gn̄is refert vel demōstrat: vt hic.

Femininū est qd rem feminini gn̄is refert vel domōstrat: vt hec.

Neutrū est qd rē neutrius gn̄is duoꝝ refert vel demōstrat: vt hoc.

Cōe duoꝝ est qd cōis gn̄is duoꝝ refert vel demostrat: vt hic ꝛ hec nostras

Commune triū est quod rē ois gn̄is refert vel demostrat: vt ego/tu/sui.

¶ Pronomina demonstratiua eiusdem sunt generis cuius sunt res per ea demō=

strate. ¶ Figura pronois est duplex. Simplex vt his/cōposita vt idē: lz idētidē cōponatur ab is et idē. Aliqñ est aduerbiū et frequēter significat.
¶ Persona pronoim est triplex. Prima vt ego/scda vt tu/tertia vt ille.
¶ Casus pronoim sunt sex vt in noie.
¶ Declinationes pronoim sunt quatuor
Prima declinatio pnoim est cui⁹ gtūs et dtūs singulares in i desinūt (lz gtūs olim etiā in is terminabatur) vt ntō ego/gtō mei (olim etiā mis) dtō mihi. huius aūt declinationis pronoia sunt tria. Ego/tu/sui. A gtō mei deriuatur me⁹/a/ū. A gtō tui tuus/tua/tuū. A gtō nostri noster/nrā/nrm/ꝛ nrās. A gtō vestri vester/vrā/vrm/ꝛ vestras. A gtō sui suus/a/um.
Scda declinatio pronoim est cui⁹ gtūs singularis desinit in ius vel ius: ꝛ dtūs in i vl c. huius declinationis sunt pronoia. Ille/ipse/iste/hic/ꝛ is.
¶ Sūt quoqꝫ octo noia q̄ ſm hāc declinationē variātur. Un⁹/totus/solus/vllus/alter/ali⁹/qs/et vter/ꝛ ab eis cōposita ꝛ vocatiuis carēt: preter vnus/totus/solus.

Pone vocatiuos cum totus solus et vnus
Sed nō in reliquis quorum genitiuus in ius

¶ Tertia declinatio pronoim est cuius gtūs singularis desinit in i/ꝛ in e/ꝛ in i/ꝛ datiuus in o/in e/ꝛ in o. huius aūt declinationis qnqꝫ sunt pronoia Meus/tuus/su⁹/noster/et vester.
Quarta declinatio pronoim est cui⁹ gtūs singularis desinit in atis ꝛ dtūs in ati. huius aūt declinationis duo sunt pronoia: nostras ꝛ vestras. Et hoc modo (Perotto ꝛ Pomponio testib⁹) variantur. Ntō hic et hec nostras/gtō hui⁹ nostratis ꝛc. quo etiam modo variantur vestras ꝛ cuias ꝛ abltm in i/solo finiūt ꝯ antiquit⁹ ntūs singularis in is et in e exit.
¶ Cōpositoꝝ pronoim tres sunt modi. Primus cū noib⁹ vt huiusmodi. Scds cum pronoib⁹ vt istic. Terti⁹ cū aduerbiis vt eccum ellum.
¶ Tria nāqꝫ pronoia cōponūtur per ntōs: iste hic et is. Iste ꝛ hic simul ꝯponūtur/vt istic: ꝛ declinatur in oib⁹ casib⁹ hic hec hoc in c terminātib⁹ pter dtm singularē.
¶ Itē eadē idē cōponitur ab is ea id est hoc aduerbiū demū ꝛ sequitur primitiuū Sed neutrali voce rursus cōponitur in ntō ꝛ actō tm: vt idētidē qd aliqñ aduerbium est frequēter significat.
Meme/tete/sese: licet in accētu ostendūtur esse cōposita nō est cōpositio: sed quedā vocis geminatio: ꝛ acti et abltī voces sunt: sese etiā pluralis nūeri esse potest.
¶ Preterea sunt quedā syllabe pronoib⁹ adiecte: met/te/pte/ce. Met cū oib⁹ casibus hui⁹ pronois ego tā singularibus ꝙ pluralibus adiūgitur: vt egomet/meimet ꝛc. Adiūgitur etiā oib⁹ obliqs tm casib⁹ huius pnois tu: vt tuimet/tibimet/temet nō recto ꝑpter differentiā huius vbi tumeo/es. Adiicitur met (vt vult Priscian⁹) pnomini sui: vt suimet sibimet/semet hoc etiā pronomē ipse additur nō solū ꝑpriis noib⁹: sed etiam pnoib⁹ ad discretionē faciendā quēadmodū pdicte syllabe adiectiones: vt platoipse vel ipseplate/egoipse/tuipse/illeipse.
¶ Te cū ntō pronois tu adiūgitur: vt tute.i.tuipse.
¶ Tutemet in ntō solo vctō dicimus.
¶ Pte qnqꝫ abltis possessiuis adiūgitur: vt meapte/tuapte/suapte/nostrapte/vestrapte. Legim⁹ enī suopte pōdere apud Ciceronē in natura deoꝝ. veteres enī per oia gña huiusmodi abltis vsi sunt.
¶ Ce syllabā adiiciebāt antiqui oib⁹ casib⁹ hic hec hoc/noui aūt tātūmodo his obliqs q̄ in s desinūt: vt gtō huiusce/dtō hisce/actō hosce/hasce/abltō hisce: q̄ vox inuenitur masculina in nominatiuo singulari. Therenti⁹ in eunucho. hisce arbitratur suā thaidē esse. Rursus ꝯponebāt hicce cū ne e in i verso/vt hiccine hæccine hoccine sicut illancce/istancce/nam illicce/illuisce/isticce illuice/illucce/isticce/illancce/istancce veteres dicebant.
¶ Quis aliquas recipit adiectiones quas non recipit qui: vt patet in his versibus

En ne alius nū si deposcunt quis sibi lubdi
Et qua volunt non que quotiens reperitur vtrūqꝫ

De pronominibus.

Post quis namq3 piam non post qui pone putasq3
Nam vis cunq3 libet non quis sed qui sibi subdet
Nec qua volunt sed que quotiens reperitur vtrumq3
Nō relatiuū quodcunq3 legis geminatum
Demptis quid vel quis finē per cunq3 resoluis
Quid qm̄ fixum cum prole regit genitiuum
Quod similem casum qr mobile vult sibi iunctum

¶ Cōponitur qs cū si: vt siquis / cū ne vt nequis / cū ali⁹ vt aliqs / cū en vt ecqs / n in c
verso / cū nū vt nunqs / cū qs vt ntō quisqs: ꝛ qcquid actō quicqd abltō quoquo. Ser
uius tñ declinat quisquis geminatum in oibus casibus: vt ntō quisqs / gtō cuiuscu-
ius dtō cuicui ꝛc̄.
Alia vero declinātur: vt coꝝ simplex: qui que qd vel qd: nisi q in femina vocē nti
singularis neutrali plurali dicim⁹: siqua / nequa / ecqua / aliqua / nūqua et hoꝝ abla
tiuis nō terminatur in i: ꝛ alique voces plurales istarū ꝑpter malū sonū nō sunt in
vsu vt quoꝝꝯqꝫ quasqꝫ. Adiiciūtur etiā quis hc particule: nā vt quisnā / q3 vt quisq3
ex q̄ fit vnusqsq3 singulare tm̄ / piā vt quispiā / putas vt qsputas / qꝫ vt qsqꝫ. A q etiā
deducta: vt quidā quiuis / qlibet quicūq3 ꝑmitiuū sequūtur. Aliqs quidā / qsqꝫ ꝛ qs-
piā idē signāt: sed quidā sigt certū aliqs qsqꝫ et qspiam incertū.
¶ Ois quisq3 ꝛ vnusquisq3 idē signt / sed in vsu differūt / quisqꝫ iungitur superlatiuo
aut nomini ordinali / omnis vero ꝛ vnusquisq3 positiuo aut cōparatiuo. Nota q qs-
q3 caret gtō plurali in loco cui⁹ singularis gtūs sumitur: vt in hoc vulgari (all the
rychest mennes goodes are taken awaye) Ditissimi cuiusq3 facultates sunt ablate
Optimi cuiusq3 virtus est laudanda.
Quis et qd nunqꝫ ponitur relatiue sed vel interrogatiue: vt qs es tu: qd agas: vel
infinite: vt nescio quis sis aut quid agas.
¶ Quis vel q aliqñ ponūtur ꝑ qualis. Theren. Quis tibi videor .i. qualis videor.
Itē pro quāto / vt quo magis .i. quāto magis. Itē pro quō aut propter qd. Theren.
qui istud .i. quō aut cur. Itē pro vt. Therentius. fidē sibi me obsecrauit q sciret se nō
deserturum vt darem.
¶ Qui / q / qd tribus modis ponit̄. Primo mō relatiue: vt sum pi⁹. Eneas raptos q
ex hoste penates classe veho mecū. Scdo mō interrogatiue: vt sed vos q tandē qui
bus aut venistis ab oris. Tertio mō infinite: vt nescio quā rē agas aut quē holez di
ligas. ¶ Sui et suus semper reciproce ponuntur.
¶ Ipse / a / ū. duob⁹ modis ponitur. Primo mō relatiue in tertia ꝑsona: vt ego deū
colo et ipse benefacit mihi. Scdo mō demōstratiue qñ pro noib⁹ demōstratiuis po
nitur: vt egoipse / tuipse / illeipse. Inuenitur etiā sine pronoie. Uirgilius. Ipse remit-
to: et sic eni per discretionē profertur. Uirgili⁹. Ipsa ratem ponto subigit velisq3 mi
nistrat quasi solus.
¶ Ille / a / ud. trib⁹ modis ponitur. Primo modo relatiue: vt ego deū colo ꝛ illū cu-
pio videre. Scdo mō demōstratiue vt vides ne illū. Tertio modo redditiue: vt ille
qui legit discit. Ille etiā figurate apponitur. Uirg. Ille ego qui quondā gracili mo-
dulat⁹ auena Et tu ne ille es eneas quē dardanio anchise alma venus phrigii ge-
nuit simoentis ad vndam. nō tñ discretione sigt / vt ipse sed poti⁹ relationē quandā
Ille quoq3 nōnunqꝫ ꝑ dignitatē quandā atq3 eminētiam accipit̄: vt ille cato cēsori-
nus / ille magnus alexander.
¶ Alius a / ud tribus modus ponitur. Relatiue: vt video petrū et alios holes (l3 an
tecedēs) .i. petrus differat ab aliis holbus nūero / specie tñ conuenit que est homo.
Scdo discretiue / vt ego sum alius a te .i. qꝫ tu. Tertio modo diuisiue: vt holm alii
boni sunt alii mali.
¶ Aliter eisdē mod s ponitur sed differūt / nā alius de pluribus / alter vero de duo-
bus &c / sicut vter de duob⁹ / quis de pluribus interrogatiua sunt.

¶ Ad vter respōdendū est noīa de duob⁹ dicta: vt vterq; alter neuter/ ⁊ similia.
¶ Ad qs respōdendū est noīa de plurib⁹ dicta: vt oīs nullus nemo alius quisq; ⁊ similia. ¶ Hec pronoīa ego/tu/sui: antiquitus dupliciter efferebāt gtōs: vt ntō ego/gtō mei tui sui: primitiue semper passiue sumūtur: quare cū actiue loqmur vtimur eo𝔯 possessiuis: me⁹ tuus/suus: loco mis/tis/sis: q iā antiquata sunt: vt potestas mea ⁊ potestas mei/cura tua et cura tui/copia sua et copia sui.
¶ Itidē isti gti nr̄i ⁊ vr̄i p̄mitiue sp passiue sumūtur/nr̄m vero ⁊ vr̄m actiue sir̄r eo𝔯 possessiua nr̄ ⁊ vr̄: vt habet curā nostri ⁊ curā vr̄i: nō nr̄m ⁊ vr̄m. Rursus dicim⁹ nemo nr̄m ⁊ nemo vr̄m: nō nr̄i ⁊ vr̄i. ¶ Hoc aūt inter hec tria vł pronoīa vel aduerbia interest/hic sigt rē siue locū loquēti ꝓximū: iste vero siue istic rē aut locū ꝓximū ei quocū loqmur: ille vel illic locū aut rē remotam ab vtroq;.
¶ Preterea is ⁊ hic inter se differūt: nā is spacio lōgiore accipitur/hic ꝟo ꝓpinquiore: mult𝔷 tn̄ in loc𝔷 ꝯfundūtur: vt q p̄fert virtutē vitus hic sane prudēs est vel is sane prudēs est: itē iste ꝓ hic et ille ꝓ is aliqn̄ sumūtur.
¶ Inuentū est ꝓnomē trib⁹ de causis. Prima ꝓpter necessitudinē: q: nulla alia ps orōnis supponit ꝟbis p̄me vel scđe psone preter ꝓnomē. Scđa ꝓpter demōstrationem: vt ille ipe. Tertia ꝓpter discretionē: vt suum ipsius sequitur consilium.

Verbū est pars orationis declinabilis cū modo tpe et psona sine casu agere vel pati vel neutrū signs.
Verbū đr a ꝟberatu aer𝔷: q: ꝓferēdo aer ꝟberatur. lz eni hoc accidit oīb⁹ partib⁹ orōnis tn̄ p̄cipue in hac pte ꝓpriū ei⁹ accipit̄: q: hac frequēti⁹ vtimur in orōne. ¶ Verbo accidūt octo. Gen⁹/mod⁹/tp̄s/cōiugatio/figura/spēs/nūerus/⁊ psona. Genus ꝟbi est qualitas qua cognoscitur cuius sit gn̄is.
¶ Genera verborū precipua sunt duo. Personale/⁊ impersonale.
Personale verbū est qđ nūerū habet et personā.
¶ Genera ꝟborū psonaliū sunt qnq;. Actiuū//passiuū/neutrū/cōe/⁊ deponēs. Actiuū est qđ in o desinēs facit ex se passiuū in or: vt amo/amor: potēs actm̄ rei rationalis vt plurimū post se regere. Facio tn̄ cū cōposit𝔷 (nisi a i i vertāt: vt ꝯficio cōficior) passiua habēt terminata in io: vt facio/fio/calefacio/calefio. Excipiūtur preterea quedā defectiua odi/noui/cepi/⁊ memini q voce passiua carēt.
Passiuū est qđ in or desinēs ab actiuo formatur: vt amor amo.
Neutrū est qđ in o desinēs nō pōt facere passiuū in or: nec regere actm̄ post se rei rationalis. Quāq; sum es fui cū cōpositis ⁊ multa defectiua nō desinūt in o/ sunt ꝟba neutra licet improprie.
¶ Verbū neutrū in o desinēs est quadruplex. Transitiuū/absolutū/neutropassiuū ⁊ neutrūpassiuū.
¶ Neutrū transitiuū est qđ in o desinēs actionē sigt: ⁊ actm̄ casum post se regit illi⁹ dictionis in quā trāsit act⁹ ꝟbi: vt aro terrā: prādio piscē siue omi ceno fercula multa. Huiusmodi quoq; neutra q actm̄ patientē post se flagitāt habēt tertias passiuorum voces: vt aratur arātur/bibitur bibūtur.
Neutrū absolutū est qđ actm̄ nō regit (vt sto) nisi figurate. ¶ Neutropassiuū est qđ p̄terito ⁊ tpib⁹ ab eo format𝔷 vocē habet passiuā q̄uis in p̄senti ⁊ tpibus sibi coherētib⁹ neutrorū seruat declinationē. Quinq; eni sunt vt patet in hoc versu.

Audio cum soleo fio cum gaudeo fido.

¶ Neutrūpassiuū est qđ in o desinēs passiuā habet declinationē/vt caleo/frigeo. Ista qnq; tn̄ vapulo/exulo/veneo/fio/ ⁊ nubo tā sigtionē q̄ ꝯstructionē passiuorū habēt: vt vapulo abs te vel tibi.
¶ Cōmune verbū est qđ in or desinēs non descēdit a ꝟbo in o desinēte/ ⁊ tā actionē q̄ passionē sigt actiuo𝔯 et passiuo𝔯 ꝓ significatione simplicē ꝯstructionē postulās vt ego interpretor persiū: vel a me vel mihi interpretatur persius. Et sunt pauca q numerantur in his versib⁹.

Largior/experior/veneror/moror/osculor/hortor
Criminor/amplector/interpretor/hospitor addas

Stipulor/aggredior/obliuiscor societur
Donatus patior inter communia ponit
Multaqȝ preterea veteres communia dicunt.

¶ Deponēs est qđ in or desinēs nō descēdit a vbo in o desinēte ⁊ vel actionē vł passionē sigt: ⁊ aut hanc aut illam deponit ⁊ ideo sic appellatur.

¶ Impersonale vbū est qđ nūero ⁊ psona deficiēs p oi nūero ⁊ psona poni potest.

¶ Impersonale verbū est duplex. Actiue vocis qđ terminatur i t/ vt tedet miseret Passiue qđ in tur terminatur: vt statur/curritur. Et formātur ab oib⁹ verbis in o/ desinētib⁹ si nt habuerint p re agēte a tertia psona pñtis addita ur: vt amat amatur/seruit seruitur. Nullum quidē vbū in or impersonale format/dicim⁹ eni amatū est/amatūfuit/amatūfuisset in vnica dictione ne putares duas vt ait Sipontinus.

¶ Mod⁹ vbi est diuersa animi inclinatio varios eius effect⁹ ostendens.

¶ Modus verbi est sextuplex. Indicatiu⁹/impatiu⁹/optatiu⁹/potētialis/ꝯiunctiuus/⁊ infinitiuus.

¶ Infinitiuus seu interrogatiu⁹/ vel finitiuus est per quē rogatur vel ostēditur ratio vera vel falsa. Huic modo seruiūt ꝯiūctiones q̄q̄/etsi/tametsi/vt plurimū etiā dictiones geminate assumentes.

Imperatiuus est per quē iubetur vel imperatur aliquid. Huic mō iūgitur ne quādo pro non sumitur.

¶ Optatiuus q̄ et desideratiu⁹ dr est per quē desideratur vel optat aliqd. Huic modo deseruiūt o/vt/et/si qn̄ optāt/⁊ hoc aduerbio vtinam.

¶ Potētialis est q̄ in se includit sigtionē alicui⁹ istorū possum volo aut cū infinitiuo modo vbi a quo descendit.

¶ Cōiunctiu⁹ q̄ et subiūctiu⁹ dr est q̄ alterū vbū sibi astitit vel alteri nectit. Cui quidē modo creberrime seruiūt ꝯiūctiones in his sequētibus versiculis.

Anteq̄ vt postq̄ nisi cū quāuis vbi donec
An si cum dubitant quasi quin acsiqȝ priusq̄
Hec coniunctiuos poscunt lȝ adde quousqȝ

¶ Infinitus modus q̄ ⁊ infinitiu⁹ ⁊ impsonalis dr est q̄ nūeris ⁊ psonis carēs semp iūgit alicui mō finito ⁊ regit an̄ se (sed nō semp) actm̄. Nō idē sigt amatū iri ⁊ amaturū esse. Alterū est presentis tpis: vt video te accusatū ire me. i. nūc alterū futuri: vt video te accusaturū esse me: ⁊ tn̄ accusatū iri me abs te video accipitur p eo qđ video te vel accusatū ire me/vel accusaturū esse me/vel me abs te accusandū esse.

¶ Tēpus est qđ qn̄ aliqd dictū vel factū esse sigt.

¶ Tps vbi est q̄ntuplex: pñs/preteritū impfectū/preteritū pfectū/ plusq̄perfectū/ ⁊ futurū. Tps presens qđ etiā instās dr est qđ pñti tpe aliqd fieri sigt/vt doceo.

¶ Preteritū impfectū est qđ cū pacto tpe aliqd fieri sigt citra p̄teriti pfecti ⁊ plusq̄ perfecti tpis notā: vt docebam.

¶ Preteritū perfectū est qđ cū aliqd pfectū esse vel desiisse sigt / vt docui.

¶ Preteritū plusq̄perfectū est qđ aliqd ampli⁹ p̄terito p̄teriisse sigt/vt docueram

¶ Tps perfectū p impfecto nōnunq̄ vsurpat /⁊ aliqn̄ plusq̄perfectū.

¶ Futurū tps est qđ aliqd futurum sigt: vt docebo.

¶ Cōiugatio est consequē verbo⁊ declinatio.

¶ Prima cōiugatio est q̄ in scđa infinito modo actiuo a longā an̄ re vel ris in scđa psona pñtis indicatiui passiue vocis habet/vt amo amare/amor amaris. exceptis do cū cōpositis q̄ hn̄t a correptā: vt circūdare/venūdare/pessundare/ satisdare.

¶ Scđa est q̄ in infinito mō actiuo e longā ante re vel ris in scđa psona pñtis indicatiui passiue vocis habet: vt doceo docere/vereor/vereris.

¶ Tertia est q̄ in infinito mō actiuo e breuē ante re vel ris in scđa psona p̄sentis indicatiui passiue vocis habet: vt lego legere/amplector/ amplecteris.

¶ Quarta est q̄ i longā ante re in infinito modo actiuo vel ante ris in secunda per=

ſona p̄ntis indicatiui paſſiue vocis habet:vt audio audire/largior largiris.
¶ Uerba que regulas harū coniugationū nō ſequūtur anomala ſunt:vt ſum/volo/
fio:⁊ huiuſmodi.
¶ Figure verborū ſunt tres. Simplex:vt taceo/cōpoſita:vt cōticeo/decōpoſita:vt
conticeſco.
¶ Species ſeu forma v̄bi eſt qualitas qua perfectū ab imꝑfecto ſecernimus.
¶ Species ſeu forma verbi eſt duplex:perfecta ⁊ imperfecta.
¶ Perfecta forma verbi eſt que ſine alterius v̄bi intellectu ſiḡtionē ſuā ꝑfecte oſtē
dit:vt amo lego.
¶ Imꝑfecta forma v̄bi eſt que ſine alterius v̄bi intellectu perfectā ſiḡtionē habe=
re nō pōt. Hui⁹ ſpecies ſunt ſex. Frequētatiuū/ꝯtinuatiuū/deſideratiuū/diminuti
uū/imitatiuū/⁊ cū primatiui ſignificatio motiuū.
¶ Frequentatiuū eſt qđ in to(vt lectito/aut in ſo cū ſ/vt verſo:aut in xo cū x/vt ne=
xo)deſinit. ⁊ idē ſiḡt qđ primitiuū cū quadā frequētatione:vt lectito.i.frequēter le=
go/verſo.i.frequēter verto/nexo.i.frequēter necto.
¶ Forma frequentatiuoꝝ eſt triplex. Prima verba prime cōiugationis ab vltimo
ſupino a/in i/breuē ⁊ u/in o/verſa formāt frequētatiua:vt impo/as/impatū.impi=
to/as. Scđa:v̄ba q̄ preteritū in gi/termināt a ſcđa p̄ntꝭ pſona remota s/⁊ addita
to formāt frequētatiua:vt ab ago/is/egi.agito/as. Aliqñ tñ ab vltimo ſupino u/in
o/verſa:ſed ea nō ſunt in frequēti vſu:vt ab ago/is/egi.acto/as.a quo agito/as.et
ſic a frequētatiuis aliqñ naſcūtur alia frequētatiua:vt lecto/as.lectito/as.a curſo/
as/curſito/as. Tertia:cetera v̄ba ab vltimo ſupino u/in o/verſa formāt frequēta=
tiua:vt a curro/ris.curſo/ſas. Sequor tñ ſector facit/tueor tutor/queror querito/
queſo queſito i/correpta. A noſco etiā venit noto et noſcito ⁊ ſunt quedā recta vo=
ce formata tñ i aliā q̄ſ ſuoꝝ primitiuoꝝ ſiḡtionē trāſire videtur:vt a traho/tracto/
a cogo cogito/a dico dicto. Itē ſcitor et ſciſſitor ſunt frequētatiua voce ſed nō ſiḡtio
ne. Oīa frequētatiua p̄me ꝯiugationis ſunt et ſuorū p̄mitiuorū gen⁹ ſeruāt:preter
ſcitor et ſciſſitor que deponētia ſunt:lꝫ ſcio ſit actiuū.
¶ Continuatiuū eſt qđ in ſco deſinit:vt ſordeſco cōualeſco:⁊ ſiḡt nō inchoationē ſed
incrementū ꝯtinuū:vt egreſco regredior fio vſurpātur tñ multa ex his in ſco termi
nantib⁹ pro primitiuis:vt adhereſco/diliteſco/cōcupiſco/labaſco/abdormiſco/con
ticeſco/expaueſco et his ſimilia ⁊ formātur a ſcđa perſona indicatiui primitiua ad
dita co:vt a caleo/es.caleſco/cis.preter hio cū cōpoſitis qđ facit hiſco/dehiſco/⁊ fa
tiſco:⁊ plerūq; a v̄bis neutris deſcendūt aliqñ tñ a deponenti mutata ris in ſco:vt
a miſereor/eris.miſereſco ⁊ ſunt neutra oīa et tertie cōiugationis et preteriti vocē
habent primitiuoꝝ:differunt tamen ſignificatio preterita continuatiuoꝝ ⁊ primi
tiuorum:vt herba exaruit:ſenſus eſt ſi exaruit a primitiuo deſcēdit q̄ iam nō exa=
ret:ſed modo aut olim exarebat ſin a continuatiuo deſcēdit:ſenſus eſt q̄ iam facta
eſt arida.
¶ Deſideratiuū eſt qđ in rio(vt eſurio)deſinit ⁊ non meditationē ſed deſideriū ſiḡt
vt lecturio.i.cupio legere/nō meditor legere/eſurio.i.cupio eſſe nō meditor eſſe:et
formātur ab vltimo ſupino correpta u/⁊ addita rio:vt a lectu lecturio/eſu/eſurio:
⁊ ſunt quarte coniugationis.
¶ Diminutiuū eſt qđ in lo vel in co deſinit ⁊ diminutionē ſui primitiui ſiḡt:vt ſor=
beo ſorbillo.i.parū ſorbeo/a fodio fodico.i.parū fodio:hec quoq; prime coniugatio
nis ſunt et genus primitiuoꝝ ſeruāt. Sed certā formā nō habēt nec in oīb⁹ verbis
in vſu ſunt.
¶ Imitatiuū eſt qđ in ſo vel in or terminat:vt patriſſo/ſororiſſo/philoſophor/poe
tor:ſed illa in ſo ſiḡnt imitare primatiuū morib⁹:iſta aūt in or aliud:vt philoſophor
ſtudeo philoſophiā ſiḡt/poetor poetice vaco/villicor.i.i villā ago vel ville p̄ſum:ho
rū autē forma iūcta eſt prime tñ cōiugationis.
¶ Uerbū motiuū qđ in ſo deſinit nō ſiḡt deſideriū ſed actū corporis cū ſiḡto primi
tiui vt viſo:nō deſidero videre ſed eo vel venio ad videndū/capeſſo nō deſidero ca=
pere:ſed eo ad capiendū et ſunt oīa neutra tertie coniugationis/hec quoq; certā
formā non habēt nec ab oībus verbis in vſu ſunt.
¶ Nūeri verborū ſunt duo:ſingularis/et pluralis.
¶ Singularis eſt quod ſuppoſito ſingulari iungitur.

Pluralis est qd supposito plurali iungitur.
Persone verborum sunt tres. Prima qd supposito prime persone iungitur.
Scda quod supposito secunde persone iungitur.
Tertia quod supposito tertie persone iūgitur.

Participiū est pars orationis declinabilis pro verbo posita gen⁹ et casus habēs ad similitudinē nois tps ꝛ signationem ad similitudinē verbi.
Participiū dr qr duarū eximiarū partiū orōnis. s. nois ꝛ vbi vim participat.
Participio accidūt sex. Genus/nūer⁹/casus/tēpus/signatio/et figura.
Genera participiorum sunt quatuor. masculinū/femininū/neutrū/ꝛ cōmune trium.
Masculinū est qd cū substātiuo masculini gnis cōcordatur.
Femininū est qd cū substātiuo feminini gnis cōcordatur.
Neutrū est qd cū substātiuo neutri gnis cōcordatur.
Omne est qd cū substātiuo oim gnm cōcordari potest.
¶ Nūeri participiorum sunt duo. Singularis q iūgitur substātiuo singulari.
Pluralis qui substātiuo plurali iūgitur/hec ꝛ superior regula habēt locū si participia nō ponātur substantiue.
Casus participiorum sunt sex vt in nomine.
Tēpora participiorū sunt tria: presens/preteritū/ꝛ futurū.
Tēpus pns est qd in ans vel in ens desinit: vt amās docēs.
Preteritū est qd in tus/sus/xus/vel nus desinit: vt amat⁹ visus nexus mortuus.
Futurū est duplex: prius et posterius.
Futurū prius est qd in rus desinit: vt amaturus.
Futurū posterius est qd in dus desinit: vt amandus.
Participiū pntis tpis formatur a scda persona singularis nūeri pteriti tpis imperfecti ba in bar vel rā cōuersa in n et s/vt amabā amās/poterā potēs/loquebar loquēs: demūtur psens et absens ꝛ iens ab sbā ꝛ qniēs a quibā cū cōpositꝫ q formant gerūdia in eundi/do/dū. ꝛ gtm participii pntis tpis in euntis pter ambio qd facit ambiendi ꝛ ambientꝫ. ꝛ subbio qd facit subbientis.
Participiū preteriti tpis formatur a posteriori supino addita es/vt amatu amatus preter mortuus a morior.
Participiū prioris futuri formatur a posteriori supino addita rus: vt amatu amaturus/demūtur nasciturus de nascor/ignosciturus ab ignosco: ꝛ futur⁹ de sum ꝛ fio qd de formatione est prioris futuri ꝛ signatione posterioris futuri.
Excipiuntur etiā quedā vba pme coniugationis q faciūt supina in itū vel ctū cū e/q mutāt in atur⁹: vt domatur⁹ fricatur⁹: ꝛ vbale in atio: vt domatio/fricatio.
Participiū posterioris futuri formatur a gto singulari pntꝫ participii tpis tis i dus mutata: vt amantis amandus.
Ab actiuo ꝛ neutro supina habētib⁹ duo nascūtur participia: alterū pntis tpis: vt legēs currēs. Alterū prioris futuri: vt lecturus cursurus.
Ab aliis tn que carēt supinis vnicū nascit participiū pntis tpis: vt a timeo timens a studeo/studēs.
A neutris aūt cū circūlocutione in preterito pfecto in modū passiuorum habētibus tria descēdūt participia psens preteritū ꝛ prius futurū: vt a gaudeo gaudēs gauisus gauisurus/a ceno cenās cenatus cenaturus,
A neutris vero trāsitiuis quatuor descendūt participia: vt ab aro arās arat⁹ araturus arandus.
A passiuis quorum actiua habēt supina duo nascūtur pticipia: alterū pteriti/alterū posterioris futuri: vt ab amor amat⁹ amādus. Ab his tn passiuis quorū actiua supinis carēt tm vnicū nascit participiū posterioris futuri: vt a timeor timendus.
A cōmuni qtuor nascūtur participia: vt a largior largiēs largit⁹ largiturus largiend⁹ a deponēti tria descendūt participia: vt a loquor loquens locut⁹ locuturus.
Oia vba q carēt supinis carēt participiis q ab eis formantur.
Significatio participii est qualitas q cognoscitur an actiue an passiue an cōmuniter significet vox participii.
Significationes participiorum sunt due actiua et passiua/pticipia igit q a vbis vim actiuā hntib⁹ deriuātur actionē signt/q vero passiuā signt passionē.

¶ Dicendū tñ nōnulla ex illis preteriti pfecti ⁊ plusq̄pfecti tp̄is aliqñ solā actio-nē significare vt fere oīa a deponētib⁹ aliqñ tā actionē q̄ passionē vt oīa q̄ a colb⁹ deriuātur ⁊ neutris quibusdā: vt pransus et cenatus ⁊ a deponētib⁹ aliq̄t: vt auxi-liatus meditatus locutus meditatus comitatus mutatus ⁊ plura/illa vero futuri in dus oīa passionē significant.

Siquis verbū commune agat et patiatur
Sola per ans ens rus tamē actio significatur
Dus patitur tantum sed preteritū dat vtrumq̄

¶ Participia in subiūctis versibus sub voce actiua passiuā habēt siḡtionē.

Actiuum sensum passiua voce tenent hec
Consideratus circūspectus iunge disertus
Cautus et argutus ignotus sic quoq̄ tutus
Contentus falsus tacitus profusus et inde
Scitus discretus iuratus complacitusq̄
Excretos exoletos defectus adultus.

¶ Hoc participiū euidēs et ea q̄ a neutris passiuā siḡtionē habentib⁹ nascitur sub voce actiua passiuā hn̄t significationē: vt vapulās exulans frigēs calēs ⁊ hm̄oi.

¶ Quedā sunt q̄ cū formā participiorum habeāt q̄r carēt tp̄e sunt noīa dicenda non autem participia.

Participi similes sunt he voces galeatus
Scutatus iungas piliatus cum tunicatus
Baccatus caligatus cum manucleatus.
Estq̄ paludatus penulatus siue togatus.
Pretextatus cum trabeatus iunge comatus
Addas cristatus braccatus cum soleatus
Hastatus stellatus sic lunatus itemq̄
Littera dans atus et quedam terminat itus
Turritus cū cerritus pellitus et utus
Hastutus simul hirsutus cornutus habebunt

¶ Participia a gerūdiis differūt gerūdia siḡnt rei administrationē sine tp̄e. Par-ticipia vero cū tp̄e.

¶ Participiū trāsit in vim noīs q̄nq̄ modis. Primo mutatione cōstructionis quā-do ꝯstruit cū alio casu q̄ ei⁹ verbū vt amās virtutē participiū est: amās virtutis nomē: alieni appetēs/sui profusus. Scd̄o tp̄is amissiōe qñ nullū tp̄s siḡt: vt amās qui amore captus est. miseri sunt oēs amātes. Tertio cōparatione: vt amās amanti-or/amātissim⁹. Quarto cōpositione: vt innocēs indoct⁹ qñ participiū cōponitur cū ꝑpōne q̄ cū v̄bū nō cōponitur. Quinto mutatione siḡti: vt amandus qñ siḡt non eū q̄ amabitur sed eum qui est dignus amari: vt merito laudandus est Cicero q̄ mu-tatio etiā ī participio actiui futuri aliqñ fit. Seneca de naturalib⁹ q̄stionib⁹ nullā quidē mentionē fecit cometarū nō ꝑtermissurus si q̄d explorati apd̄ illos ꝯperisset ꝑtermissur⁹ dixit ꝓ eo q̄d est talis q̄ ꝑtermitteret nec tp̄s siḡt sed q̄litatē hoīs ⁊ ani-mi voluntatē. ¶ Sciendū aūt q̄ quō ꝑticipia p̄teriti tp̄is ꝯiūcta cū v̄bis p̄ntis tp̄is p̄teritū tp̄s siḡnt vt lect⁹ est. Sic participia p̄ntis tp̄is si ꝯiugantur v̄bis p̄teriti aut futuri tp̄is p̄teritū et futurū tēpus significant: vt amans feci/aduertēs audiam.

De aduerbiis.

Aduerbiũ est pars orationis indeclinabilis q̃ adiecta ꝟbis participiis gerundiis vel supinis significationem eorum explanat.

Aduerbiũ dr qz stat ad verbũ.i.iuxta verbũ.

¶ Aduerbio accidũt quatuor. Species/significatio/cõparatio/ꝛ figura.

¶ Species aduerbiorum sunt due. Primitiua: vt nuper/deriuatiua: vt nuperrime. Deriuatiuorum species sunt decẽ: denominatiua/pnoiatiua/cõparatiua/suplatiua diminutiua verbalia simul ꝛ noialia participialia aduerbialia ꝛ ppositionalia. Denominatiua aduerbia sunt q̃ a noibus nascũtur hoc aũt aut a ppriis noibꝰ nascuntur: vt a tullio tulliane: aut ab appellationibus vt a duro duriter aut a vocalibus: vt ab hostio hostiatim.

¶ Nomẽ aũt vniꝰ appellatio multorum: vocabulũ vero rerũ est. Pronominatiua aduerbia sunt q̃ a pronoie nascũtur: vt ab iste et hic istic: ab ille ꝛ hic illic. Cõparatiua ꝛ suplatiua aduerbia sunt quotiẽs appellatiões a quibꝰ veniũt cõparãtur: vt docte doctꝰ doctissime. Et qñ nõ possunt oia aduerbia recte cõparari supplemꝰ cõparatiuũ et suplatiuũ cũ his aduerbiis magis ꝛ maxime iũcto positiuo vt magis rite maxime ı diminuẽdo aũt cũ his aduerbiis minꝰ ꝛ minimũ vt minꝰ rite minimũ rite Diminutiua aduerbia sunt que a primitiuo deriuãtur: vt a tarde tardule: a tardius tardiuscule.

Uerbalia aduerbia sunt que a verbis nascũtur: vt a curro cursim/rapio raptim.

Uerbalia simul ꝛ nominalia sunt que a noie simul ꝛ a ꝟbo nascũtur: vt a pede ꝛ tẽto pedetentim.

Participialia aduerbia sunt que a participiis siue participialibꝰ veniunt: vt a decens decenter.

Aduerbialia aduerbia sunt que ab aduerbiis nascũtur: vt a clã clãculum sepe sepius. Prepositionalia aduerbia sunt q̃ a prepõnibꝰ veniũt: vt ab extra exterꝰ ab ob ꝛ obiter signo statim et specialiter.

Que efferunt.

¶ Noia scd̃e declinationis formant aduerbia a dtõ casu o in e mutato / vt a doctꝰ docto docte. Sz ↄtra hãc regulã multa sepiꝰ vsurpauit autoritas quedã eni a dtõ casu formãt aduerbia in o vt falso sedulo. quedã i er ꝛ i e/vt a duro duriter vl' dure.

¶ Noia adiectiua tertie declinationis formãt aduerbia a dtõ casu addita ter: vt a mollis molli molliter/audax audaci audaciter vel audacter. Hinc tñ excipiũtur facilis qd̃ format facile p faciliter/difficilis difficulter p difficiliter: participia ꝛ participiis similia mittentia dtm̃ singularẽ versa i in r/formant aduerbia: vt sapienti sapienter/prudẽti prudenter: ois oio p omniter: insuper ter a tribꝰ/quater a quatuor/aliter ab alius/a sublimis sublime sublimiter: obiter aũt tantisper parumper paulisper et id genus alia cõposita sunt.

¶ Hec aduerbia que sequũtur tam in er q̃ͣ in e efferũtur.

Humane dure ferme large atqz benigne
Prosperiter pure vel abunde siue seuere
Atqz probe ignaue vel auare siue proterue
Festiueqz noue sic asperitur vel amice

¶ Propria noia scd̃e declinationis formãt aduerbia a casu ablatiuo o mutata in a ꝛ addita ne: vt a tullio/tulliane.

Quedã appellatiua prime declinationis formãt aduerbia a casu abltõ assumpta tim: vt a regula regulatim/caterua cateruatim.

Appellatiua scd̃e declinationis ab abltõ hmõi aduerbia formant o mutata in a/ꝛ addita tim: vt ab hostio hostiatim: a viro tamen fit viritim/a furto furtim / a stricto strictim/a singulis singulatim vel sigillatim a primꝰ primo primũ primatim ab anno annuatim.

Appellatiua tertie declinationis formãt hmõi aduerbia ab abltõ e / mutata in a/

⁊ tim assumpta: vt a grege gregatim / ab agmine agminatim / a capite capitatim.
¶ Appellatiua quarte declinationis formant huiusmodi aduerbia ab ablatiuo u / mutata in im / vt a statu statim / singultu singultim / a raptu / raptim.
¶ Quedam nomina prime declinationis formant aduerbia ab ablatiuo casu a mutata in i / ⁊ tus addita: vt medulla medullitus.
¶ Quedam secunde declinationis in ablatiuo mutant o in i / ⁊ tus addita: vt a celo celitus / fundo funditus.
¶ Quedam tertie declinationis in ablatiuo mutant e in i / ⁊ tus assumpta: vt radice radicitus / stirpe stirpitus.
¶ Significatio aduerbii est qualitas que per significatum vnum aduerbium ab alio discernit.
¶ Significationes aduerbiorum sunt multe aut enim loci aut temporis aut numeri. ⁊c. vt infra patebit.
¶ Aduerbia loci sunt hic illic istic hac quo qua vbi intus ⁊ foras intro ⁊ foras obuiam.
¶ Aduerbia localia aut in loco significant aut de loco aut per locum aut ad locum aut versus locum aut vsque ad locum.
Aduerbia significantia in loco sunt ista hic istic illic intus foris ibi ibidem alibi alicubi vsque nusque sicubi necubi nuncubi vbique vbicunque superius inferius / ⁊ habent suum quesitiuum vbi Ad hanc significationem referri possunt nomina propria vrbium vel pagorum significantia in loco aduerbialiter in genitiuo siue datiuo posita: vt fui padue et carthagini.
Aduerbia significantia de loco sunt ista hinc illinc istinc inde aliunde sicunde necunde alicunde superne inferne vndique vtrinque. hec habent suum quesitiuum vnde. Ad hanc significationem referri possunt nomina propria vrbium vel pagorum significantia de loco aduerbialiter in ablatiuo posita: vt venio roma.
Aduerbia significantia per locum sunt ista hac illac istac alia aliqua illa ea siqua neque quacunque quauis / vtraque vtrauis. hec habent proprium quesitiuum qua. Ad hanc significationem referri possunt nomina propria vrbium vel pagorum significantia per locum aduerbialiter in ablatiuo posita: vt transeo roma / venio roma ⁊ nonunquam in accusatiuo cum per ponuntur: vt veni per romam
Aduerbia significantia ad locum sunt ista huc illuc istuc intro foras vsque nusque eo eodem siquo / nequo alio aliquo vtroque quouis quocunque. hec habent suum quesitiuum quo. Ad hanc significationem referri possunt nomina propria vrbium vel pagorum significantia ad locum aduerbialiter in accusatiuo posita vt vado patauium.
Aduerbia significantia versus locum sunt ista horsum / istorsum / illorsum / dextrorsum / sinistrorsum deorsum retrorsum seorsum aliorsum nequorsum versus sursum vel sursum versus vtroque versus quoque versus: ⁊ habent suum quesitiuum quorsum. Nomina tam propria quam appellatiua significantia versus locum pro nominibus in accusatiuo ponuntur postposita versus: vt vado romam versus locum versus / marcum versus.
Aduerbia significantia vsque ad locum vel vsque ad tempus sunt ista: hactenus hucusque illucusque vsque nunc quonamusque ⁊ huiusmodi. hec habent suum quesitiuum quousque. nomina propria vrbium vel pagorum significantia vsque ad locum pro nominibus in accusatiuo ponuntur cum vsque: vt vado vsque romam.
¶ Sunt quedam aduerbia localia que non ad vnam solam sed ad varias significationes referri possunt vt peregre pone supra infra super extra vltra citra: vt peregre transio / peregre venio.
Que sunt aduerbia temporis: hodie nunc nuper heri cras aliquando olim tunc cum dum iam semper mane modo vesperi tantisper aliquantisper interdum. Que numeri: semel bis ter quater nonies decies vicies millies. Que ordinis: inde deinde deinceps denique denuo postea preterea primum primo secundo vicissim quod ⁊ separandi est.
Que negandi: haud neque non minime ne vtique nequaquam.
Que affirmandi: etiam quinimo profecto quippe certe scilicet.
Que optandi: vtinam osi vt o etsi pro vtinam.
Que concedendi: licet esto.
Que adulandi: sodes amabo.
Que iurandi: edepol castor hercle medius fidius.
Que demonstrandi: en ecce eccum eccam.
Que interrogandi: cur quare quamobrem quid qui vtrum num non nunquid
Que dubitandi: forsan forsitan fortassis fortasse.
Que prohibendi: ne.
Que euentus: forte fortuitu.

De aduerbiis.

Que similitudinis: quasi seu tanq̃ vt velut veluti sic sicut sicuti put p̃inde ac.
Que vocandi: heus/ehodum.
Que respondendi: heu.
Que congregandi: simul vna pariter cõmuniter.
Que elegendi: potius immo.
Que hortandi: eya age agite.
Que separandi: seorsum vicatim vtrinq̃ singulatim semote paulatim sensim.
Que qualitatis: bene pulchre oĩno care vtiliter misere morose pperã expedite.
Que quãtitatis: multũ plus min⁹ parũ satis nimiũ nimis valde.
Que cõparandi: tam et q̃ magis et maxime.
Gradus cõparationis sunt tres: positiuus cõparatiu⁹ ꝛ suplatiuus.
Que sunt aduerbia positiui gradus: docte pulchre fortiter.
Que cõparatiui: doctius pulchrius fortius.
Que superlatiui: doctissime pulcherrime fortissime.
¶ Multa ex p̃dictis aduerbiis: q2 varia signt sub variis specieb⁹ aduerbii locari pñt vt h̃ põt ꝛ tpis esse aduerbiũ ꝛ loci. ꝛ sic de multis aliis. ¶ Figure aduerbiorũ sunt tres: simplex vt diu huc/cõposita vt interdiu adhuc/decõposita q̃ a cõpositis deriuã tur: vt a benign⁹ benignẽ/a misericordia misericordiẽ ab indocto indocte/ab effica ce efficaciter.

Intro foras verbis que signant ad loca motum
Coniungi poscunt: aliis iungas foris intus

¶ Int⁹ et foris intro ꝛ foras hoc intersunt: intro ꝛ foras iũgunẽ verbis aut partici piis signtib⁹ motũ ad locũ: intus vo ꝛ foris iũgũtur v̾bis aut participiis signtibus permanentiã aut motũ in loco.
¶ Aduerbia loci possunt poni p aduerbiis tpis sed non econuerso.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit
Sepe ne pro nunquid e vel s sed demere debes

¶ Ne dictioni in vocali finienti aut s lr̃a terminãti solet adiũgi ꝛ tũc nẽ signt ꝛ e vel s apocopaẽ: vt mihin .i. mihi ne/dixin .i. dixi ne: viden .i. vides ne/sensen .i. senses ne. idq̃ apud Therentiũ frequẽti est. ¶ Nõ ꝛ nũ idẽ signt sed hoc intersunt: qñ vero fit iterrogatio per nõ id verũ existimo qđ queriẽ. Virg. Nõ ego te vidi damonis pessi= me caprũ: excipere. qñ vero fit interogatio p nũ supponim⁹ id falsum qđ queritur.

Affirmat nõ pro nunquid querendo: negat nũ
Non ego te vidi: num mea dicta negem

¶ Indies et quotidie hoc intersunt: indies semp v̾bis incrementũ signtib⁹ ꝛ cõpa ratiuis iũgitur/quotidie vero istis et aliis.

Quotidie iungi que vis sibi verba reposcunt
Indies medius gradus: incrementaq̃ signans

¶ Preterea insuper signt ꝛ preter eũ eam id eos eas vel ea.
¶ Obuiã est aduerbiũ ꝛ semp iũgitur v̾bis motũ ad locũ signtib⁹: vt venio tibi ob= uiã. ꝛ obuio tibi q̃ snia multis aliis modis dici põt: vt obuio tibi/obui⁹ sum tibi/ob uium me tibi fero/obuiũ fortuna me tibi obtulit/occurro tibi.
¶ Sez et videlicet videntur significare id qđ certe sed fere p quãdã amaritudinem vel derisum. Interdũ etiã sine ea interdũ post relatiuũ quõ qđ ẽ poni solet nõnunq̃ ꝛ ante vel sine relatiuo vix tñ apud doctos reperies vulgo vsitatissimũ modũ cum ea q̃ cõfuse dicta sunt p singula postea exponimus.
¶ Protin⁹ cõtinuo/ꝛ statim preter superiorẽ signtionẽ q̃ est subito vel cito signt etiã nõ ideo qñ iungũtur negationi: vt nõ cõtinuo si furtum aliqs accusetur damnare eũ iudex debet .i. non ideo.
¶ Necesse ꝛ necessario hoc intersunt: necessario qđlibet sibi v̾bũ adiũgere põt'/ne= cesse vero in v̾bũ substãtiuũ vt necessario omnes morimur: necesse est omnes mori

¶ Paulominus vna dictio.i.fere.vñ psalmista. Paulominꝰ ꝯsummauerūt me ī terra. Paulo minus due dictiones.ang.(a lytell erest)idem. Minuisti eū paulo minus ab angelis.

¶ Dū tria sigt.tantūmodo/donec/⁊ quādiu:⁊ qñqꝫ quasi syllabica adiectio est: vt adesdū/ehodū/agedū. Sed dū ꝑ q̃diu indicatiuo ꝑ donec ꝯiūctiuo seruit. Minus aduerbiū cōparatiui gradꝰ cū positiuo noie iunctū facit sigtū ꝯtrariū. Theren. Hoc nemo fuit minus ineptus.i.prudētior. minꝰ etiā pro nō ponitur qñ iūgitur cū sin: vt sin minus.i.si nō ⁊ cū quo: vt quominus.i.vt non.

¶ Quo ad sigt quousqꝫ/quādiu/qñ/⁊ quantū.

¶ Usquequo penultima correpta sigt vndiqꝫ quādiu donec simul ⁊ aliqñ.

¶ Simul sigt pariter et postqꝫ.

Istec non solum non tantū non modo poscunt
Sed vel verumetiā iungi vel sed quoqꝫ post se
Quod minus est poniqꝫ prius: maiusqꝫ subire
Ut res non tantum: sed pro te animā quoqꝫ fundā
Maius vult pre se nedum minus et sibi subdi
Ut vitam pro te ne dum res fundere possum
Cumqꝫ negās iunctū his structura reciproca fiet

¶ Nedū ꝑ nō solū ponitur sed nedū nunqꝫ vsurpatur nisi cū de duobꝰ loqmur quorū alterū magis alterū minus est ⁊ minori semꝑ in posteriori parte preponit᷑ nō solum in priori parte ponitur: vt nō solū vulnerauit patrē sed etiā interfecit: dicendū per nedū patrē interfecit nedū vulnerauit. Et qñ negatiuū cū his iūgitur reciproca fiet cōstructio ⁊ tūc maiꝰ precedet nō solū.⁊c.⁊ minꝰ seq̄tur: vt non solum nō.

¶ Quāprimū sigt celeriter ⁊ postulat vnū ṽbū/cūprimū/vbiprimū/⁊ vt primū. anglice(as sowne as)duo ṽba postulant.

¶ Modo sumitur ꝑ aliqñ/pro solūmodo/⁊ pro iam nunc.

Coniūctio est pars orationis indeclinabilis dictiones vel sententias annectēs.

Coniunctio dr a coniungendo: qr vel dictiones vel sententias simul coniungit.

¶ Coniunctioni accidūt tria. Potestas/figura/⁊ ordo.

¶ Potestas ꝯiūctionis est qualitas que eius sigtionem officiumqꝫ in oratione ostēdit.

¶ Potestas ꝯiūctionis in decē et octo partes diuisa est vt infra patebit.

Copulatiua est q̄ sensus et verba ꝯiūgit: vt disertus et sapiens fuit cicero.

Copulatiue ꝯiūctiones sunt iste etqꝫ/atqꝫ/at/ac/ast/quoqꝫ.

Disiūctiua est q̄ q̄uis dictiones ꝯiūgat sensum tñ disiūgit alterū affirmans alterū vero negās vt tu es doctꝰ vel indoctus.

Disiūctiue ꝯiūctiones sunt iste aut ve vel ne nec an neqꝫ seu siue. Hec aūt ī tres partes diuiditur in subdisiūctiuā dubitatiuā ⁊ interrogatiuā.

¶ Subdisiūctiua est que licet vocē habeat disiūctiue vtrūqꝫ tñ esse sigt: vel simul/ vt alexander siue paris vel discrete: vt tota die legit vel scribit.

¶ Dubitatiua est que cū nota disiūctionis dubitationē significat vt aut ꝓdest aut non.

¶ Interrogatiua est q̄ cū nota disiūctionis dubitationē cū interrogatione significat. Uirgilius. Eloquar an sileam.

Interrogatiue ꝯiūctiones sunt iste an ne necne anne/nonne.

¶ Expletiua q̄ ⁊ cōpletiua dr est q̄ ornatus causa vel metri nulla significatiōis necessitate ponitur: vt enivero/dane.

¶ Expletiue vel cōpletiue ꝯiūctiones sunt iste quidē equidē vero aūt quoqꝫ scꝫ nimirum profecto hec aūt in duas partes diuiditur in approbatiuā ⁊ distributiuam

De coniunctionibus.

¶ Approbatiua est que rem approbat vel affirmat: vt equidem merui.
Distributiua est que diuersis diuersa distribuit: vt ego lego tu vero dormis.
¶ Electiua est que ex diuersis propositis aliquid elegi ostendit: vt diues volo esse magis q̄ pauper.
Electiue coniunctiones sunt iste: q̄ ac ⁊ atqꝫ quando sumuntur pro q̄.
¶ Aduersatiua est q̃ aduersum coueniēti significat: vt q̄uis neges peccatū constat. Aduersatiue coniunctiones sunt iste: sed tamē q̄q̄ q̄uis etsi tametsi etiamsi ac verū et ceterum quando pro sed ponuntur.
¶ Abnegatiua vel excepta est que rē aliqua causa impeditā fieri nō posse ostendit: vt nisi adesses nichil comederem.
Abnegatiue vel exceptiue coniunctiones sunt iste/ni/nisi/q̄n/alioquin/preterq̄.
¶ Diminutiua est q̃ diminutionem significat: vt si non potes legere saltē scribe.
Diminutiue coniunctiones sunt iste: saltē/ne/nec/at aut/⁊ vel pro saltem.
¶ Causalis est que causam vel ordinē rei precedentis ad sequentem significat.
Causales ꝯiūctiones sunt iste/qua ꝑpter/q̄n quippe/eni/etenim: nā/nāqꝫ/quādo quidē/siquidē/quatenus/vt/ꝙ/ne/neu/neue/si/quum/⁊ q̄n sumpta ꝑ q̄r. Hec autem in quatuor partes diuiditur: in cōtinuatiuā/subcontinuatiuam/adiunctiuā et effectiuam.
¶ Continuatiua q̃ et conditionalis dr est que continuationē cū dubitatiōe (iuncta indicatiuo) ostendit: vt si stertit dormit.
¶ Subcōtinuatiua est que causam continuationis nō cū dubitatione rerū essentiam ostendit: vt qui ambulat mouetur.
¶ Adiunctiua est q̃ sic esse vel non esse dubitans subiunctiuis adiūgitur: vt si veneris multa commoda feres.
¶ Effectiua est q̃ ex causa precedentē sigt effectū: vt dom⁹ fortis est/nā ex ligno ⁊ lapide fidele constat. Hec tamen potest reduci ad subcontinuatiuam.
¶ Collectiua rationalis vel illatiua est que ex premissio sermone rationē ostēdit vt tu es homo ergo mortalis.
Collatiue rationales vel illatiue ꝯiūctiones sunt iste: ergo/ideo/igitur/itaqꝫ/ꝑin proinde/quocirca/propteria/iccirco.
Q̄nqꝫ eadē coniunctio ꝑ varia sua sigtione modo illius mō alterius est potestatis.
¶ Figure coniūctionū sūt due. Siplex: vt at/sꝫ/eni. ꝯposita: vt atqꝫ/sedeni/enuero
¶ Ordo cōiunctionū est qualitas que demonstrat q̃ preponi que ve subiūgi coniunctio debeat.
Ordo coniunctionis est triplex. Prepositiuus/subiunctiuus/et communis.
Prepositiuus ordo est in quo coniunctiones precedunt ea que coniungunt.
Coniunctiones ordinis prepositiui sunt iste: at/ac/ast/sed/atqꝫ/aut/vel/ne/neqꝫ/ceterū/enuero/verū/si/quin/quatinus/sin/seu/siue/ni/nisi/⁊ nam.
Subiūctiuus ordo est in quo postponuntur coniunctiones istis que coniungunt.
Coniūctiones ordinis subiunctiue sunt iste: qꝫ/vt/ne/aūt/quidē/quoqꝫ/verū/⁊ enī
Communis ordo est in quo nūc preponitur nunc postponitur coniunctio.
Coniunctiones ordinis communis sunt reliqueomnes.
¶ Et ponitur quinqꝫ modis. Primo mō copulatiue: vt homo ⁊ animal. Scdo ornatus causa ponitur: vt ⁊ fortis ⁊ prudēs fuit cesar. Tertio disiūctiue: vt legere ⁊ nō intelligere est negligere. Quarto successiue: vt bibit ⁊ comedit. Itē Jesus sedebat sup pullū ⁊ sup asinā. i. aliq̄n sup pullū ⁊ aliq̄n sup asinā. Quinto expositiue ꝑ id est Ouidi⁹. Hāc de⁹ et litē melior natura diremit. i. melior natura. Itē multifariā multisqꝫ modis qꝫ ꝑ id est ponit: et est figura Epexegesis q̄n dictio vel orō sequēs exponit precedentē: vn̄ Edwardus. Est epexegesis exponens dicta priora.
Coniūctio copulatiua tribus modis discopulat. Primo mō q̄n dictiones copulā claudētes eandē cōstruendi rationē nō habēt: vt hic liber est meus et fratris mei Cicero erat eloquēs ⁊ magni ingenij. Scdo q̄n sequitur dictionē varios casus exigētē: vt tu es dignus laudis ⁊ premio. Tertio q̄n mediat inter duo noīa locoꝝ diuersi numeri aut declinationis: vt cicero floruit rome et athenis.

Ordinis et medij: semper est post positiui.
Encletice voces qꝫ pro et/ne pro an/veqꝫ pro vel.

De coniunctionibus.

Scribi et proferri cum vocibus immediate
Preiunctis debent simul vltima syllaba vocis
Que preit is a tui debent ipseqꝫ grauari.

¶ Et ꝛ qꝫ hoc intersunt penes ordinē. Nā et interponitur: qꝫ vero postponit cum sit vox encletica et facit syllabam precedentē acui et seipsam grauari.

¶ Cōiunctiones encletice sunt tres: qꝫ ꝓ ꝛ / ne pro an / ve pro vel. ꝛ pferunt immediate cū dictionibꝰ precedētibus tanqꝫ syllabice adiectiones. vt tuqꝫ / tune / tuue.

Ac simul atqꝫ notat quā post secus ac aliorsum.
Post aliter: mediosqꝫ gradus generis quoqꝫ neutri.

¶ Ac et atqꝫ qn̄ ponūtur post aliter aliorsum vel secus: accipiūtur pro qꝫ: vt alter est ac dicis. Uirgilius. Haud secus ac iussi faciunt ꝛ sepe post comparatiuos grados neutrius generis.

Dic vel pro quāuis etiam saltem quoqꝫ siue.

¶ Uel sumitur pro etiam / pro saltem / pro siue / et quāuie.

Ne signat valde / vel certe / non / simul vt non
Cum signat nunquid / vox est encletica semper.

¶ Ne ponitur ꝓ certe. Therētius. Ne iste haud mecum sentit. Pro non qn̄ iungitur imperatiuo modo: vt ne pete firmatas pacis dissoluere leges. Pro vt nō: vel q̄ nō: vt oro ne facias. Qn̄qꝫ interrogatiue ponit pro an: ꝛ tunc semꝑ postponitur encletice: vt tūc ille eneas: ꝛ est imperatiuus huius verbi neo / es. Ponitur etiam pro valde. Therētius. Faciūt ne intelligēdo vt nichil intelligant: hoc valde ꝛ curiose intelligendo.

¶ Ne dubitatiue siue interrogatiue ponit cū nec p̄cedēte: vt sic faciā nec ne ignoro: pro an non. sed an superuacue tunc additur: sic ignoro an faciam necne.

Nec neqꝫ quū gemine verbū plurale reposcunt.

¶ Nec et neqꝫ cū duobꝰ suppositis singularibus geminate verbū exigūt pluralē. Therētius in adelphis. Hec si neqꝫ ego neqꝫ fecimus non sinit egestas facere nos

¶ An interrogatiue frequēter ponitur: quandoqꝫ tamē dubitatiue: vt dubito an viuat an mortuus sit.

Quam signat quantum gradui iunctū positiuo.
Atqꝫ superlato valde / in quando sequantur.
Hec possum valeo queo tunc quātum quia signat.

¶ Quā iūctū positiuis quātū sigt. Qn̄ aūt iūgitur superlatiuis idem est qꝺ valde nisi sequat aliqꝺ istorū verboꝝ possum / valeo / aut queo: qꝛ tunc qꝫ sigt quantū: vt qꝫ breuissime potero sn̄iam rescribi.

Quin etiam signat / qui non / cur non / simul ꝙ non.

¶ Quin trifariā accipitur. Primo pro quinetiā siue atqꝫ etiā idqꝫ fere cū indicatiuo. Scꝺo pro vt nō vel qui non vel quo minus: ꝛ id cū substantiuo. Tertio ꝓ cur non id aūt interrogatiue ꝛ cum indicatiuo.

Si pro vtinam sumas pro non sic pro quia quāuis
Finito seruit si certum quando notabit
Incertum signans coniunctiuum sibi possit
Si prius exposcit: sui posteriusqꝫ locari.

¶ Si sumit pro nō / pro qꝛ / ꝓ quāuis / ꝛ ꝓ vtinā. Si qn̄ ponitur dubitatiue cōiūctiuo seruit / qn̄ vero non indicatiuo. Si ꝛ sin hoc intersunt. Si priori orationi iungitur sin autem posteriori.

¶ Siquidem.i.si certe. siquidem.i.quia.

Etsi tam(ꝗ) etsi q̄q̄ q̄uis licet vsu
Distant illo modo primo tria iunge priora
Principio et libri sententie epistoli ve
Postposita interdum a nichilo pendere reperta
Postponi semper duo posteriora reposcunt
Et coniunctiuum raroq; modū sibi primum.

¶ Quāq;/etsi/tametsi/prime clausule semp iungi postulāt: ⁊ vt plurimū indicatiuo seruiūt/licet ⁊ q̄uis primas refugiūt clausulas/indicatiuoq; rarissime seruiūt.

Disiunctiua secat sensus: iungit quoq; voces

¶ Coniunctiones disiunctiue voces iungunt/sententias vero disiungunt.

¶ Porro significat quidem/significat postea ⁊ tunc aduerbia fit.

Seu pro vel petit s. pro sicut scribito per c.

¶ Seu s/scriptū vel significat. ceu c/scriptū sicut ⁊ aduerbium similitudinis est.

¶ Neu ⁊ neue sign̄t vt non. Virg. Neu populū antiqua sub lege tueri. Ouidi⁹. Ne ue operis famam possit delere vetusti.

¶ Ceterū ⁊ verū noīa coniunctionaliter posita sunt p sed/vterū nomē pro coniunctione interrogatiua etiam ponitur.

Ita aduerbiū affirmandi est ⁊ aduerbiū similitudinis/⁊ coniunctio rationalis.

Quippe relatiuo: qui pulchre iungitur et quum.

¶ Quippe eleganter iūgitur huic relatiuo qui que quod/⁊ huic aduerbio quum vt quippe qui quippe quum.

Ni nisi preterq; similes connectere casus
Assoleant: preter quartum semper sibi poscit.

¶ Nisi preterq; ⁊ preter hoc intersunt/nisi ⁊ preterq; copulat casus/preter vero accusatiuum postulat.

PRepositio est pars oratiōis indeclinabilis que alijs partibus orationis in appositione vel in compositione ferme preponitur.

¶ Prepositio dr̄ a preponēdo/quia ceteris partibus orationis suum est preponi/preter tenus que nunq; in appositione nec in cōpositione preposita inuenitur.

Prepositioni accidunt tria. Regimen/casus/figura/et ordo.

Regimen casus est prepositionis natura q̄ in appositione/vel in cōpositione casibus discernuit. Iste tamen prepositiōes inseparabiles/am/di/dis/re/se/con: inde excipiuntur.

¶ Regimē prepositiōis est triplex. Nā prepositionū/alie solū actm̄/alie solū ablatiuum/alie nunc actm̄ nūc ablatiuum regunt.

¶ Prepositiōes q̄ solū actm̄ regunt sunt iste: ad/apud/ante/aduersum/aduersus/cis/citra/circū/circa/contra/erga/exter/extra/infra/inter/intra/iuxta/ob/pone/per/ppe/propter/scd̄m/post/trans/vltra/supra/preter/circiter/vsq;/versus/secus/penes/pridie/et postridie.

Prepositiones q̄ solum abltm̄ regunt sunt iste: a/ab/abs/cū/corā/clam/de/e/ex/pro/pre/palam/sine/absq; tenus.

Prepositiones que nunc accusatiuū regunt nūc ablatiuū sunt iste: in/sub/super/et subter.

In/sub/super/et subter/qn̄ iungūtur verbis aut participijs sign̄tibus motū ad locum accusatiuis/qn̄ vero alijs ablatiuis iunguntur.

Super cum contignatione plerumq; vult actm̄ aliter abltm̄.

Prepositionū alie sunt semp sepabiles/alie semp insepabiles/alie vero cōmunes

De prepositionibus.

Prepositiones sp separabiles sunt iste: apd/penes/fm/absqꝫ: sine cū qbusdā aliis.
Prepositiões sp inseparabiles sunt iste: am/di/dis/re/se/cō.
Relique nunc separabiles nunc inseparabiles inueniuntur.
¶ Figura prepositionis est duplex. Simplex: vt a composita vt absqꝫ.
¶ Ordo prepositiōis est qualitas que demonstrat q̄ preponi que ve supponi prepositio debeat.
Ordo prepositionis est triplex. Prepositiuus/subiunctiuus/et communis.
Prepositiuus ordo est in quo prepositio suo casuali preponitur.
Subiunctiuus ordo est in quo prepositio suo casuali postponitur.
Communis ordo est in quo prepositio nunc preponitur nunc postponitur.
Ordinis subiūctiui sunt iste: versus/vsqꝫ/tenus/fm/absqꝫ/sine: cū quibusdā aliis.
Cū ordinis est cōmunis. Cetere vero (nisi contra acciderit aliqñ licentia poetica) sunt ordinis prepositiui.
¶ Cum postponit ablatiuis istoꝝ pronominū. Me/te/se/nobis/et vobis: ⁊ ablatiuo huius relatiui qui/que/quod.
¶ Quā vim hʒ prepositio in compositione ⁊ aut cōplet vt preclarus: aut mutat vt pius/impius: aut minuit sigtū: vt tristis subtristis: aliqñ tamē posita prepositiōe in compositione pro simplice ponitur.
¶ Si due prepositiones casualē precedāt posterior casum reget: vt vini de vltra mare/de post ferentes accepit eum.

Post positum sexto iūgas tenus et gtō (Perott⁹)
Qui rerū est geminū sic singulariter carenti.

¶ Tenus cum abltō cōstruitur: vt in illo Virgiliano. Summa tenus attigit ore. Et cū genitiuo plurali qui est rerū geminarū. Virg. Et crurū tenus a mēte palearea pendent. Vel noim carentium singulari numero: vt athenarum tenus. Quidam tamē dicunt illum genitiuum poni loco ablatiui more grecorum qui carent ablatiuo.
¶ Tenus sigt vsqꝫ ad: vt collo tenus. i. vsqꝫ ad collū: auriū. i. vsqꝫ ad aures. Mere prepositiões ⁊ aduerbia hoc intersunt. Mere prepões sunt ille q̄ casib⁹ seruiunt ⁊ sine illis in appositione. i. extra cōpositionem cōgrue poni non pñt. vt ad de.
¶ Aduerbia casualia sunt q̄ etiā casib⁹ more prepositionū seruiunt ⁊ sine casibus posita aduerbia sunt: vt pone subit coniunx coram data copia fandi.

A significat iuxta contra pro preter apudqꝫ
Circiter et propter post valde et comparat vsqꝫ.

¶ Ad sumit pro iuxta: vt habitat ad flumina hoc est iuxta flumina. Pro aduersus vt ad in aduersor. Pro cōtra vt ad hostes pugnat. i. cōtra hostes. Pro circiter: vt ad tria millia. i. circiter tria millia. Pro ꝓpter: vt ad qd venisti. i. propter qd. Pro ꝑ: vt ad tps. i. pro tpe. Pro valde: vt in admiror. Et pro in comparatiōe: vt nichil est ad fratrem. i. in incomparatione fratris.

Signat apud iunctum personis cum inqꝫ aliquādo
In signat iunctum cū nominibusqꝫ locorum.

¶ Apud aliqñ sumit pro in/⁊ pro cū. Pro in qñ iūgitur nominib⁹ locoꝝ: vt apud forū. i. in foro. Pro cū qñ psonis iungitur: vt apud magistrū. i. cū magistro. Et nō nunqꝫ iunctum cū personis significat: vt apud therentiū pro in therentio.

Ante locum tempus personam significanti.
Pre iungas: sed persone tantummodo coram.
Pre signat propter necnon quandoqꝫ preesse.
Omnibus adde palam/iungas genus id reliquisqꝫ
Aduerbi in morem: pone interdum sine casu.

¶ Ante/corã/pre/ꝛ palam hoc intersunt: ante preponitur noibus significantibus locũ tps aut personã: corã vero tm̃ personis: pre aliqñ notat causam vt pre dolore.i. ꝓpter dolorẽ: aliqñ preeminẽtiã vt pre ceteris pre alijs. palã vero signo vniuersali preponitur vt palã oibus ꝛ aliqñ ꝓfertur sine aliqua casuali vt dic palam.

Cis fluuij aut montis proprijs dato: citra alijsq;.
Interdum ponas ornate pro siue citra.

¶ Cis et circa hoc intersunt: cis semper iũgitur noibus ꝓprijs fluuioꝝ aut montium: citra vero alijs.

Nominibus iungas aut temporis aut numerorum
Circiter/est alijs circum circa de quibusuis.

¶ Circiter circũ ꝛ circa hoc intersunt: circiter iũgitur noibus numeroꝝ aut temporis: circum ꝛ circa vero alijs.

M perdit circum vocalis quando sequatur
Consona cum sequitur circum tunc m retinebit
M mutatur in n quotiens sequitur c d q t.

¶ Circũ qñ cõponitur cũ dictiõe incipiente a vocali m abijcitur vt circueo circumictus circuitu circuornatus: si vero cũ dictione incipiente a consonante ꝯponatur m manet integrum nisi c/d/q/vel t/sequatur tunc m mutatur in n.

Aduersum aduersus contra erga in diuidit vsus
Erga sume bonam in partem/contraq; malã: sed
Aduersum aduersus in sumas in vtramq;.

¶ Aduersum aduersus cõtra erga ꝛ in. idem signt vsu tñ sic differũt. Erga enim semp in bonã partẽ sumitur. Contra in malã partẽ. Aduersus aduersum tam in bonã partẽ q̃ in malum sumi possunt.

¶ Extra ponit aliquando pro preter. Therẽtius in phormione. Neq; cognat⁹ extra vnam ancillulam quisq; aderat. extra.i. preter.

Ob signat propter quum sumitur appositiue
Sed signat contra vel circum in compositura
Et veteres legimus pro ad posuisse vt obire.

¶ Ob in appositione significat ꝓpter. Uirg. Cuius ob auspiciũ infastum moresq; sinistros: in cõpositione vero cõtra vel circũ significat: vt obambulo occurro.

Per signat valde quotiens cum noĩe iunctum est.
Signat cum verbo iunctum vel participante
Ad finem sine in toto producere quicq;
Appositum propter signat sic per mediumq;.

¶ Per in cõpositiõe iũctũ cũ noib⁹ significat idẽ qđ valde cũ verbis aut ꝑticipijs finire significat ꝛ interdũ pro ꝓpter sumit: vt apud Therẽtiũ. Neq; ꝑ etatẽ tamẽ potuerat: ꝛ per aliquando sumitur priuatiue vt perfidus.

Nunc post nunc iuxta nunc pro notat inq; secũdum.

¶ Scđm multa significat: primo significat post: vt scđm platonẽ loquor: scđm pithagorã disputo: aliqñ significat iuxta. Uirg. Dulcib⁹ ille quidẽ illecebris ꝛ plena scđm flammã accepit vulnus secundum aurem.i. iuxta aurem: sumitur etiã qñq; pro ꝓ vt scđm te litem do: secundum me iudica.i. pro me ꝛc: secũdum ꝓ in etiã ponitur. Cicero secundum quietem visus est repente.i. in quiete.

Trans in compositis perdit nichil: his nisi demptis
Trano traijcio trabea et traducere trado.

¶ Trans in cõpositione manet integrũ ꝗnqꝫ dictionibꝰ acceptis trans as traijcio cis. trado/as. traduco/cis. ⁊ hec trabea. i. vestis regalis de trans et beo as.

Preter compositum verbo iuxta notat/atqꝫ
Casibus appositum signat nisi vel sine contra.

¶ Preter cõpositũ significat iuxta vt preterfluit: preter ⁊ sine et ꝗnqꝫ contra signi ficant. Therẽtius. vt preter ciuiũ morẽ atqꝫ legẽ ⁊ sui voluntatẽ patris tamẽ hãc habere studeat cum summó prebo.

Pro signat propter simul in iuxta atqꝫ secundum.

¶ Pro sumitur ꝓ in vt sedens pro tribunali. i. in tribunali: pro ꝓpter: vt pro pre cibus: ꝓ iuxta vel scd̃m vt pro viribus: pro valde: vt in promerior.

Preqꝫ notat propter pre comparat et notat ante

¶ Pre aliqñ sumitur ꝓ valde anglice (out taken) vt prediues (out taken ryche) et interdũ ꝓ ante: vt pre ceteris amaui. i. ante alios: aliquando vero pro in cõpara tione. Therẽtius. hic illum pre me cõtempsi. i. incomparatione ad mei interdum ꝓ ab vel ꝓpter vt nõ possum dormire pre dolore dentium. i. ob vel ꝓpter dolorẽ dentium.

Nominibus proprijs iunctum postponitur vsqꝫ.
Appelatiuis iunctum preponitur vsqꝫ.

¶ Usqꝫ iunctũ noĩbꝰ appellatiuis preponunt casuali: vt vsqꝫ ad monasteriũ: vsqꝫ aũt iunctũ noĩbus ciuitatũ vel vrbium semper postponitur casuali: vt londonias vsqꝫ (vp to london) couentriam vsqꝫ.

Appositum notat insuper contra vsqꝫ ad ⁊ intra.
Pro erga cõpositum non valde intra ad quoqꝫ cõtra.

¶ In sumitur ꝓ valde vt apd̃ Therẽtiũ. incuruꝰ. i. valde curuus: ꝓ nõ aut priua tiue vt iniustus. i. nõ iustus imprudẽs. i. non prudens: pro inter vt medijsqꝫ in mil libus ardet. i. inter millia. pro contra: vt in hostes. pro ad vt in os dicam. i. ad os ꝓ pro vt in monumẽtum dedi. i. pro monumento: ⁊ aliquando signt ad locum in loco ad personam et in persona.

Sub notat ante supra prope in necnon per ad infra
Compositumqꝫ super nunc aufert diminuit nunc.

¶ Sub sumitur ꝓ supra. vt ter flumina subiecta reluxit: pro infra vt subiecit can dam: pro ꝓpe vt deinde sub ipso ecce volat: pro in vt sub ingenti templo: pro ante vt sub luce: pro per vt sub noctẽ cura recursat et aliqñ signt ad locũ vt potesqꝫ sub ipsos: aliqñ in loco sub luce maligna: ⁊ incompositione mõ localem vim retinet: vt subduco/mõ diminutiua vt subrideo.

Ista super signat de valde desuper atqꝫ.
Insuper atqꝫ supra superest pro signat et vltra.

¶ Super similiter ꝓ de vt multa super priamo rogitãs. ꝓ pro vt nil super impe rio moneor: ꝓ insuper vt ecce super meste magna diomedis ab vrbe: pro desuper vt sup vallo ꝓspectans troies. pro superest vt neqꝫ eni fuga super vlla pericli/et pro vltra vt super garramantas et indos bibi satis superqꝫ.

Ex ab e simul a de sensu non variantur.
Sed varie iungantur enim tũc dicimus ab cum.

De interiectionis.

Dictio que sequitur quando incipit l/r/s/aut i.
Abs tunc dicatur t/q/siquando sequatur
Prępones alijs ex eqȝ sonantibus a de.

¶ An significat circum vt amplector.i.circumplector.
¶ Di significatione͂ hȝ separatiuã ⁊ iungitur dictionibus a cõsonantibus incipie͂tibus preter c/p/e/t/vel i/consonantem.
¶ Dis significatione͂ habet separatiuã vt dispono discedo ⁊ iũgit͛ dictionib⁹ a/c/p/s/t/vel i/cõsonante incipientibus vt discedo dispono dissentio distraho disiungo f/vero sequente mutatur in eam vt differo.
¶ Re sig͞t retro a quo per apocopen videtur factum vt respicio.
¶ Se significatione hȝ separatiuã vt seduco ⁊ abnegatiuã vt securus.i.sine cura.
¶ Con significat simul vt compono comparo.

Interiectio est pars orati͞ois indeclinabilis interiecta alijs partibus orationis ad exprimendos animi effectus.
¶ Interiectio d͛r ab interiace͂do q͛r alijs orati͞ois partib⁹ est interiecta.
¶ Interiectioni accidit vnum potestas vel significatio.
¶ Potestas vel significatio interiectionis est qualitas q̄ me͂tis passione͂ ostendit.
¶ Potestates seu significati͞oes interiectionũ sunt varie alie sunt gaude͂tes q̄ animi letiam significãt;vt euax euge ha ha he. Alie dolentis que luctũ vel dolore͂ significãt vt heu eheu. Alie time͂tis que pauorem vel timiditatem significãt at ac. Alie admirãtis q̄ animi admiratione͂ significant vt pape. Alie deridentis q̄ derisum significant vt hui. Alie indignationis.i.irasce͂tis que animi indignatione͂ seu iram significãt vah. Alie exclamãtis que effectum animi ad exclamatione͂ sig͞nt vt ho/cho. Alie execrãtis que execratione͂ significãt:vt veh malum multo malo.
¶ Quia eade͂ vox interiectionis varios affectus significare potest sub varijs specieb⁹ interiecti͞ois inuenit͛ vt ah gaude͂tis dole͂tis ⁊ time͂tis interiectio esse p͞ot.
¶ Multe partes orationis interiectiue poni solent nome͂ p̲ se vt malũ infandum nome͂ cũ prepositione vt proh nephas proh pudor pronomen cũ adiectiuo/vt me miserũ:aliq͂n integra oratio nõ solum latina sed etiã vernacula vt proh deũ atqȝ hominem fidem. A thesu mercy/a good lorde.⁊c̄.

¶ Explicit Libellus octo partiũ Roberti whittintoni Lichfeldiensis Artium magistri. Lõdoni impressus p̲ me Wynãdum de worde in vico anglice nũcupato (the Fletestrete) in intersignio solis cõmorãtem.

·de·
wynkyn
worde·